МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТАШ!

СЕРДАЛО

СВЕТ *арадувл 1923 шера денз*

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 103 (2728) | КIиранди, 23 декабрь, 1962 ш. | Мах 2 кеп.

„280" стан хьалъяьрашка дайта моаршал

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои дег тIара моаршал дахьийтад Омутнински металлургически заводе катий прокат хьаю «280» стан хьалъяьча гIишлонхошка, монтажникашка, металлургашка йоккха къахьегама котало яккхарца — стан хьалъяь яккхарцеи из болх бе йолаялийтарцеи уж даькъала а бувцаш. Цу моаршал тIа белгалду, керда прокатни стан лоацача хана хьалъяь яккхара дуккхача коллективаша хьинаре къахьегар, гIишлош хьалъяра толашагIа йола методаш шерра юкъе а кхухьаш лакхача технически боараме балхаш дар бахьан долаш хинна хилар.

ГIишлонхоша керда къахьегама толамаш дахар лов КПСС ЦК-анеи СССР Министрий Советаи.

* * *

Лоацача хана хьалъяь яьккхай чIоаггIа механизаци яь йола «280» прокатни стан. «280» стан хьалъеча ханна хьалъяьй подстанцеш а йолаш йола высоковольтни линии, йIовхал тела пишкаш, компрессорни, кхесташ хий хулийта цикл.

БоаррамагIа болх беш я еррига технологически, электротехнически оборудовании автоматика прибораши.

ИТОГАШИ ПЛАНАШИ

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСАДАТЕЛА ЗАМЕСТИТЕЛА, РСФСР ГОСПЛАНА ПРЕДСЕДАТЕЛА СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССЕ ЯЬ ДОКЛАД

Партеи правительстваи беш бола боккха организаторски болх а къахьегамхой творчески хьинар хадданза лакхлуш хилар а бахьан долаш, йоах нов. Герасимова, Российски Федераце, берригача вай мехка а санна, толаме дегIаух экономикеи культуреи. Укх шера — парте XXII-гIа исторически съезд хинначул тIехьагIарча хьалхарча шера — производство кхы а дикка лакхъеннай промышленностеи юрта боахамеи, кхоачашъяьй капитальни балхий йоккха программа, хьокхамий дикал тоаеннай халкъа боахама массадолча доакъошка.

Мехко луча ерригача продукце кхаь дакъах ши дакъа луш йолча республика промышленносто заданел дикка тIех кхоачашъеш латт шера план. Семилетка диъ шера контрольни цифрай заданел 14 миллиард сом совъяьннай Российски Федераце арахеца еррига промышленни продукци. Цу юкъа семилетка заданел совнагIа 14 миллион тонн мехкдаьтта даькхад, хьаяьй 40 эзар совгIа металл теда станок, 1.800 эзар тонн хIана яц аьнна йола минеральни удобренеш, 4 миллион автомобилий покрышка, лоаладаьд 8.300 эзар тонн болат. СовнагIа тоъал дукха / хьадаьд боамбе-каьхата кIадаш, кога гIирс, трикотажни хIамаш. ХIанз Федераце промышленносте йолаш йолча ерригача основной фондех 40 процент совгIа яраш дIадахача семилетка диъ шера чухь вIашагIтехай.

Укх шера республика колхозийи совхозийи къахьегамхоша дукхагIа хьа а яьхай, дукхагIа кийч а яьй юртбоахама продукташ. Даьхен амбарашка тессад 2.216 миллион пунт ялат. Из зал дукха ялат республике хIанзалца цIаккха а кийчдаьдац. Из 317 миллион пунт дукхагIа да ерригача Советски Союзе 1953 шера кийчдаь хинначул. Российски Федераце, берригача мехка а санна, укх шера керда гIа баьккхаб бахача наьха вахара боарам лакхбаргахьа. Лакхъеннай къахьегамхой реальни доходаш, лакхъеннай алапей фонд. 1961 шерарчул дукхагIа 3.700 миллион сома маьха товараш ийцад бахача наха розничну торгови сете гIолла. Хьалдаь а даьха, чуIе дIаденнад дуккха керда цIенош, дукхагIа хиннай школаш, больницаш, берий учрежденеш.

1963 шера РСФСР халкъа боахам дегIабара йолча плана хьокхамех дувц дIахо К. М. Герасимова. Плана проекто лерхI республика халкъа боахама дерригa доакъош дIахо сихха дегIадоаладе а еза-йоккха промышленность дукхагIа дегIакхувлилга Iалашде а, къаьстта а хими, электроника, энергетика, мехкдаьттаи газовии промышленность, машиностроени санна дола цун лоархIамера доакъош, хIаьта иштта халкъа эшаш дола товараши культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа дола товараши дукхагIа хьаде.

ГIулакхаш чакхдаха лерхI дIадувча лаьттай структура тоаяреи лаьттаех пайда дикагIа эцареи, юрта боахама культурай хьувкъами хьайбай продуктивностьи лакхъяра, къахьегама дIахо механизаци яреи колхозий, совхозий материально-технически база чIоагIъяреи ларда тIа юртбоахама продукташ йоахилгеи эцилгеи дикка шердара; планах лаьрхIад технически прогресса темпаш сихъелга, капитальни вложенеех пайда дукхагIа эцар Iалашделга, бахача наьха вахара боарам дIахо лакхбеш шерра гIулакхаш чакхдоахилга.

КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш кхоачашъяр духьа хIанз йолча 67 совнархоза метел 24 йоккха совнархоз вIашагIйолла, къаьстта дакъа а даь гIишлош яр хьакъоастаде лаьрхIад республике. Областашка шишша облисполком — промышленнии юртеи — хургйолаш эргайоахаш латт советски органаш. КIезиг-дукха шеръе лерхI производственни колхозно-совхозни управленеш.

ХьатIадоагIача шера йолча халкъа боахама плана цхьайола разделаш йоашх цул тIехьагIа докладчико. Цо хоам бу, промышленносто арахецаргйола еррига продукци 7 процент а, хIаьта Урала районашка — 8,7 проценти Сибира районашка 8,3 проценти дукхагIа хилийта лаьрхIа хиларах. 1963 шера малхбоален районашка йоаккхаргья Российски Федераце ерригача промышленносто йоаккхача продукцех кхоалагIа дакъа хIана яккхац аьнна.

Заданеш белгалъяьй лоархIамегIара синтетически материалаш дукхагIа яхара: пластически массаши синтетически кIувнаши — укх шера боарамца нийсйича 20 процент, полиэтилен — 3,3-зза, искусственнии синтетическии хьоаса — 13 процент. Минеральни удобренеш 20 процент дукхагIа йоахаргья.

ХьатIадоагIача шера 273 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаш дукхагIа хургья Российски Федераце йоаккха электроэнерги. Цо йиш хулийтаргья укх шераца нийсйича промышленноста 10 проценти юрта боахама 20 проценти дукхагIа электроэнерги дIахеца. Цу тайппара заданеш белгалъяьй дIахо сихха мехкдаьттаи газовии промышленность дегIайоалаяра, кIори торфи дукхагIа яккхара. Iаьржача металлурге даькъе чони болати дукхагIа лоаладе а прокат дукхагIа хьае а лерхI. Нижне-Тагильски металлургически комбинате болх бе йолалургья низ бола кислородно-конверторный цех.

ХьатIадоагIача шера дукхагIа лоаладергда алюмини, цIаста, никель, цинк, даша, кхыдола бесаш дола металлаш. ДукхагIа хьадергдолаш да легирующии нагтахьа мара ца хулеи металлаш, дикка йоккхий заданеш оттаю хьун, каьхата, хьу чакхйоаха промышленность дегIайоалаяра.

1963 шера 11 процент хIана яц аьнна дукхагIа арахеца лаьрхIад ерригача машиностроене хьаеш йола продукци. 17 процент дукхагIа хургья радиоэлектронни промышленноста продукци, цунах электронни математически машинаши полупроводникови прибораши кхоалагIа дакъа дукхагIа арахецаргья.

Доккхий декхараш белгалдаьд юртбоахама машиностроени дегIайоалаяра, цун ерригача продукце боарам 19 процент лакхлургба.

ХьатIадоагIача шера денз сменаш дукхагIа хургйолаш болх бе йолаялийта лерхI халкъа боахама эггара дукхагIа эша оборудовании арахецаш йола 120 йоккха машиностроительни завод.

Халкъа боахама плана юкъера лоархIаме раздел я халкъа эша товараш дукхагIа арахеца аьнна оттаяь заданеш. Уж товараш 6 процент хIана хецац аьнна дукхагIа арахецаргда. ДукхагIа хьадергда кIадаш, трикотажни хIамаш, кога гIирс, 8 процент совгIа дукхагIа хьаергья пазаташ. Тоаергйолаш я арахецача товарий ассортимент.

ДIахо дегIайоагIаргья кхачан промышленность, дукхагIа арахецаргда культурно-бытовойи боахамеи гIулакхашта эша товараш, цу даькъе барзкъаш дутта машинаш 21 процент, цIагIара холодильникаш 7 процент.

1963 шера плана тIа, дIаихача шерашкарчул дукхагIа, белгалдаьд Iилма-тохкама балхаш дегIадоаладара а Iилманнеи техниканеи карагIдаьннараш халкъа боахама юкъедахьара а гIулакхаш. Масала, хьае лерхI 80 совгIа керда продукташи материалаши, Красноярски ГЭС-а лаьрхIа гидравлически турбинеи 500 эзар киловатт низ бола генератори юкъе а йолаш йола кердача машиний дукхха образецаш.

1963 шера плано лерхI, йоах докладчика, Российски Федераце лоархIамегIара юртбоахама продукташ дукхагIа эца. Хьалхарча аргIанна ялат дикка дукхагIа доаккхилга Iалашданза даргдац 1963 шера паччахьалкхенга 2 миллиарди 500 миллиони — 2 миллиарди 600 миллиони пунт ялат дохка аьнна республикана хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара.

Федераце колхозашкеи совхозашкеи укх шера а кIезига пайда ийцаб баьцаши кIезига хьувкъам луш йола кхыйола культураши тIайолаш а цIенача параех дадаш а хиннача 25 миллион гектар хIана дац аьнна долча оахамах. Мел эша торонаш я хьатIадоагIача шера цу оахамах дукхагIа долча даькъа тIа хьувкъам дукхагIа луш йола ялатеи техническии культураш дIаера. Колхозаштеи совхозаштеи телаш йола минеральни удобренеш 31 проценти гербицидаш 1,1-ззеи дукхагIа хилийта лерхI.

Хьайбай продукташ дукхагIа йоахилгеи ийелгеи Iалашдар духьа плано лерхI доакъарий база чIоагIъергйолаш дола гIулакхаш чакхдаха. Массайолча моттигашка вIаштIехьдаккха деза сихха пайда лургболча тайпара хьайбай боахам лелабелга, се хьайбаш сихагIа дебаде а хIара боахаме пайданагIа дола доахан вIашагIтохаргдола гIулакх вIаштIехьдаккха а деза.

Юрта боахамга 2.518 миллион сом паччахьалкхен капитальни вложенеш яхийта лерхI хьатIадоагIача шера, вешта аьлча укх шерарчул 21 процент дукхагIа. Колхозаштеи совхозаштеи укх шерарчул дукхагIа яла лерхI: тракторaш — 18 процент, ялаташ чуэца комбайнаш — 13 процент, нохараш — 35 процент, экскаватораш — 42 процент. Доахан детта 35 эзар установка кхоачаргья колхозашкеи совхозашкеи.

Российски Федераце берригача халкъа боахамга 15.300 миллион сом капитальни вложенеш яхийта лерхI хьатIадоагIача шера, е укх шерарчул 11 процент дукхагIа. Царех РСФСР малхбоаленгахьарча районий халкъа боахам дегIабоалабарга йохийт 43 процент совгIа йола капиталовложенеш. ДIахо къаьстта лоархIамерча гIишлошта тIадерзаде лерхI ахчеи материальни ресурсаши. Уж тайпа гIишлош 379 юкъейихьай плана.

Промышленности халкъа боахама кхыдола доакъоши кердача технически база ларда тIа кийчдаро, йоах К. М. Герасимова, торонаш хьаелл къахьегама овсарле лакхъяра темпаш дIахо сихъяра. ХьатIадоагIача шера плана тIа белгалдаьд къахьегама овсарле промышленносте 5,6 проценти гIишлош еча 7,1 проценти лакхъелга.

РСФСР къаман доход 7 процент дукхагIа хургья 1963 шера. ДукхагIа хургья къахьегамхой реальни доходаш, шерлургья общества потреблене фондаш. Республика халкъа боахаме балха бола берригa болхлойн гIулакхера нахи 35,6 миллион сагага кхоачаш дукхагIа хургба, хIаьта алапе фонд укх шерарчул 4,3 процент лакхагIа хургья. ДукхагIа дохкаргда дулх, шура, мебель, бытовой гIулакхашта лаьрхIаи кхыдолеи товараш. Керда хьаелларгья 12 эзар гаргга йоккха а зIамига а тикаш.

1963 шера паччахьалкхен чотах хьалдаь а даьха, наха чуIе дIалургда 41 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош. Кооперативни хьисапе шерра хьалдергда чуIе цIенош, шозза совгIа дукхагIа хургба цар боарам.

1963 шера плана тIа оттадаьд массава а бархI шера образовани йолаш хулга чакхдаккха а итт шера дешача школаех производство а Iомаергйолаш йола цхьайтта шера дешара школаш елга кхоачашде а. Юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведенешка дIачуэца лерхI 958 эзар зIамигасаги йоIи. ДIахо а дегIайоагIаргья культураи унахцIено лорарени сеть.

Со дог тийша ва, аьлар нов. Герасимова ший доклад чакхйоаллаш, семилетка пхелагIча шера халкъа боахама план сийленца кхоачашъяра Российски Федераце къахьегамхоша шоай низ мел кхоачар дергхиларах а Коммунистически парте, новкъост Н. С. Хрущев керте латтача цун ленински Центральни Комитета кулгалца коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха тIехь керда толамаш доахаргхиларах а.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо ший Указаца РСФСР Министрий Совета председатела заместителалла а РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюрои РСФСР Министрий Советеи партийно-паччахьалкхен тIахьожама Комитета председателалла а хьожаваь нов. Енютин Георгий Васильевич.

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕЙ ЛОАРХIАМЕРА ДЕКХАРАШ

Культура болхлой массаз а хиннаб парте сийлахьча гIулакхий пропагандисташ, наьха коммунистически сакхетам лакхбеча доккхий гIулакхаш карагIдувлараш.

Партийни организацеша беча боккхача пропагандистски балха юкъе лоархIамера моттиг дIалоац клубайи библиотекайи балхо, йоккхача тематически сайренгареи книжкаш дешарий конференцегареи денз къахьегама листокага кхаччалца йолча цар балха дуккхача формаша.

КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш я хIанз вай республикера партийни организацеш, берригa къахьегамхой. Доккхий а сийлахьа а гIулакхаш да цу даькъе культура болхлоша кхоачашде дезараш а.

Дуккха культура учрежденеш я республике дика болх барца белгалъяьнна. Дика вIаштIехьбаьккхаб ший болх советски районерча культура ЦIено. Укхаза я дика чулоацам бола дикагIа барий опыт ювца лозунгаш, плакаташ, фотостендаш, тIахьехамаш. Дикка моттиг дIалоац культура ЦIен балха юкъе «Сенах латт ираз?», «Коммунизм хьалъечун моральни кодекс» яхача а иштта кхыйолча а тайп-тайпарча темаех йолча сайренаша, лекцеша. Хадданза дика болх беш я культура ЦIагIа вIашагIъелла культура университет. Наьха теркам чIоагIа тIаозаш хул укхаза ешаш йола лекцеш.

Иштта дика болх беш я Шелковской районерча Дубовская яхача станицера клуб. Укхаза балха юкъе дакъа лоацаш Iалальмате дукха общественникаш ба. Цудухьа вIаштIехьдоал клуба профессиональни театрашка увттаеш йола йоккхий пьесаш увттае.

Укх тайпарча темаех конференцеш яьй Наурски районерча Мекенски клубо: «Мишта хьалкхее еза Буковинская - 3 яха гибридни хьажкIаш?», «Нохч-ГIалгIайче комсий боахам дегIабара перспективаш». Цу конференцешка дакъа лоацаш хиннаб колхозхой, агрономаш, колхоза председателаш. Цу масалаша хьагойт культура учрежденеша шоай политико-кхетама болх вахарца бувзаш беш хилар.

ХIара дезалга книжка дIакхоачийтилга вIаштIехьдаьккхад Ножай-Юрта районни библиотека. Районерча къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех, дикагIбарий опытах, коммунизм хьалъечун моральни кодексах, атеистически темаех йола сайренаш ю библиотека болхлоша районни культура ЦIагIа. Библиотекана общественноста низаца ремонт яро хьахьокх цун общественностацара бувзам мел чIоагIа ба.

Ножай-Юртарча библиотеко, Российски Федерацерча дикагIча библиотекай опыт хьа а ийца, радио гIоллара книжкаш дешарий конференцеш яьй укх темаех: «ХьажкIаш—боккхача пайданера культура», «Хьайбай боахам дегIабоалабар духьа», «Шо бахьан долаш, кхалнах».

Грозненрча № 3 йолча библиотеко (тахан тха газето кепа тох цунах йола корреспонденци) Iалальмате дика вIаштIехьбаьккхаб общественностацара бувзам, книжкашта пропаганда яр, производствера болхлой книжкашца Iалашбар, КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенешта пропаганда яр.

Дуккха итташ, дика болх беш йола, художественни самодеятельноста коллективаш я республике. Дуккхача наха йовзаш я Урус-Мартана районерча культура ЦIен халкъа халхареи иллейи коллектив.

Белгалдаккханза даргдоацаш да культура учрежденей балхашта юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

Во балхаш ду Наьсарен районерча дукхагIа йолча клубашкеи библиотекашкеи. КIезига ба книжкаш дешараш, эсала лелабу общественностацара бувзам, кхалнах балха юкъеозац.

Во болх бу ТIой-Юртарча библиотеко. Укхаза гойтара агитаци яц, общественностаца беш цхьаккха тайпа болх бац.

Укх тIеххьарча биъ бетта цхьаккха а спектакль хьекхаяц Наьсарен районерча халкъа самодеятельни театро. Цу гIулакха башха йоакхо еш яц культура районни отдел.

Хьажар долча хана мара художественни самодеятельноста уйла ца еш ба МагIалбика, Ачхой-Мартана, Курчалой районий культура учрежденей цхьабола болхлой а.

Дуккха эзараш штате болаш а боацаш а энтузиасташ ба республике культура болх беш. Цар декхар да культура учрежденей болх дика вIаштIехьбаккхар, царех бокъонца йола наьха коммунистически кхетам лакхбара органаш яр. Халхарий сайренаш кIезигагIа а еш, дуккха дукхагIа е еза дикагIча опытаи вахара тайп-тайпарча темаштеи хетаяь йола сайренаш. ЛаьрххIа йоаккхо е еза дына духьалара пропаганда дикагIа вIаштIехьъяккхара.

Кхы а дукхагIа хила еза общественни хьисапе болх беш йола халкъа библиотекаш, культура университеташ, театраш, клубаш, иштта кхыяраш. Тоабе беза общественни советий болх, шерра дегIакхувла еза художественни самодеятельноста коллективаш, цар репертуар. ДукхагIа нах юкъеоза беза самодеятельноста.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумо шоашта хьалхашка оттадаь декхараш духхьал общественностаца айхха бувзам лелабарца мара кхоачащдуларгдац.

Партийни, советски, профсоюзни организацеша хадданза кулгалде а новкъостал де а деза культура учрежденешта халкъа боахам дегIабоалабарахи культура лакхъярахи дола дешаш бокъонца царна дIа а довзийташ.

Парте ЦК ноябрьски Пленума решенешта пропаганда яреи уж решенеш кхоачашъяреи духьа къовсам лоаттабар — из да хIара культура болхлочун сийлен гIулакх а патриотически декхар а.

Костромски область. 4—5-зза вIаштIардаь городской типах дола кирпични цIенош хьалдаьд «Караваево» яха совхоз хиннача гаьна доаццаш. Уж я — городера юрта дIайодача Костромски юртбоахама института дешара корпусаш, студенташтеи хьехархоштеи хьалъяь общежитеш. Института дешара боахам ба хIанз «Караваево».

Дешара программеи студенташа дIахьо практикеи юртбоахама производствана юкъейоалаяро института торо хулийт арахецача специалистий говзал лакхъе, хIара шера арахецаргва юрта боахам дика бовза 500 агроном, зоотехникаш, механикаш-инженераш. ХIанзле а цхьан корпусе дIанийсъяьй юрта боахама механизаце факультет. Кастта кердача корпусашка йоагIаргья агрономическийи зоотехническийи факультеташ.

Сурта тIа: механизаце факультета цхьан лабораторе.

А. Конькова сурт.
ТАСС фотохроника.

Къаьнача методах тоаю трактораш

БIаьстан балхашта дикагIа кийчо яра шерра социалистически яхь йоаржае аьнна Грозненски шурий совхозо даь кхайкарал дог раьза хинна тIаийцад вай республикерча дукхагIболча юртбоахама къахьегамхоша.

Цхьабакъда, тIадоагIача шера ялаташ хьувкъадара де дезачун дукха терко еш бац МагIалбика района цхьадолча боахамий кулгалхой. Цу района «Кавказ» яхача колхоза центральни мастерске кIезига уйла ю техника тоаяра. Маскерске заведующе кабинете уллача графиках йиълагIча квартале ремонт е езача 26 тракторах хIанзалца 12 трактора мара яьяц ремонт. ЧIоагIа тIехьатетт цига сеялкашта, культиваторашта, макхашта, иштта кхыча юртбоахама инвентара ремонт яра балхаш а.

Уж балхаш во лелара кертерча бахьанех цаI да — болх бокъонца вIаштIехьа баьккха а графиках беш а ца хилар. Хьалхарча къаьнача методах ю тракторашта ремонт. ХIара механизатора ши-ший трактор тоаю. Ремонт яра прогрессивни метод балха юкъекхахьац. Мастерске заведующе бехказа вала гIерташ мелла чIоагIа хабараш дувце а ремонтни балхаш геттара ледара да цар. Ремонтни болхлошта юкъе социалистически яхь йоаржаяра мастерске кулгалхоша даь хIама дац, юртбоахама машинашта сихагIа ремонт яра болхлой тIахьехаш цхьаккха лозунги плакати яц.

Механизаторий бехках дац ремотни балхаш ледара кхилар. Цар шоай низ ца кхобеш болх бу.

Тракторашта ремонт еча хьинаре къахьегаш ва токарь Латунов Михаил, слесарь Железняк Иван, кузнец Горбачев Николай, кхыбола механизатораш.

Берригача механизаторий сийлен декхар да 1963 шера январь бетта еррига юртбоахама техника ремонт яь кийча хилийтар.

И. ГУЗЕЕВ.

ДУКХАГIЕИ ДИКАГIЕИ

КПСС XXII съездои КПСС ЦК ноябрьски Пленумои тIаийца исторически решенеш кхоачашъеш республика кхачан товарий промышленноста Министерства предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша шоаш тIаийца социалистически декхар ханал хьалха 20 декабре, кхоачашдаьд.

Семилетка 4-ча шера план кхоачашъеча дика хьокхамаш даьхад Грознерча маькх еча комбината, Гудермесски маькх еча завода, макаронни фабрика, кондитерски фабрика, пивзавода, Грозненскии МагIалбикерчеи горпищекомбинатий коллективаша.

Семилетка 4-ча шера бахача наха эшаш дола кхачан товараш арахецилга дикка дегIаденад.

ХIанз семилетка 5-ча шера чотах продукташ арахецаш ба кхачан Министерства предприятей болхлой.

Н. АСХАБОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР кхачан товарий промышленноста министр.

Къахьегама толам

Къахьегама хьинар къаьстта чIоагIа айденна къахьегаш ба укх деношка Грозненски крекинг-завода болхлой. КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи дукха ха йоаццаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета сессеи решенеша дегаш ураоттадаь болча цар доккхий къахьегама толамаш доах. Шоаш тIаийцача декхарел а 5 ди хьалха, 15 декабре, шера план кхоачашъярах рапорт делар завода къахьегамхоша. Шера производственни заданеш кхы а хьалхагIа кхоачашъяь хиларах хоам бир №№ 3-4, 1-2, 7-8, кхы дуккхача а хьалха латтача установкай технологаша.

Дукха хIама ца эшаш цIенъяь дIаяьккхай балха тIара брак, дикагIйола продукци мара арахецац хIанз завода болхлоша.

Дика лел технологически оборудованена ремонт яра балхаш, цудухьа боккха ба цун производственни низ а.

Кердача шера денз производство цехаш йоацача структурах лелаелга вIаштIехьдаккха лаьрхIад завода коллективо.

Стабилизационни установкеи газокомпрессорни станции вIашагIа а теха, цхьа процесс хилийтаро технологий къахьегам дикка аттача а боаккхаргба, продукце единица яккхарга дIабода мах лохбе йиш а хулийтаргья.

1963 шера ерригача установкашка НВИ яхача тайпах йола йIайха насосаш оттае лаьрхIад заводе. Цул совгIа, керда оттаергйолаш я каталитически крекинга блок, кхы а дукхагIа автоматизаци ергья ерригача производственно - технологически процессашта.

ХIанзле а 1963 шера чотах болх беш йола завода коллектив кийча я семилетка пхелагIча шера производственни задани ханал хьалха кхоачашъе.

А. СЛЕСАРЕВ.

Ацетилцеллюлоза арахеца керда цех хьалъяьй Владимирски химически заводе. Искусственни хьоасий деча заводашта эшаш йола бедал дукхагIа яла йиш хургья цу цехо ший болх дIаболабича.

Сурта тIа: Владимирски химически завода кердача ацетилцеллюлоза цехе. Оборудованега хьожаш боахк аппаратчикаш В. Соколов, В. Плаксина.

Н. Акимова сурт.
ТАСС фотохроника.

Иосип Броз Тито шоай мехка цIа вахар

КИЕВ, 20 декабрь. (ТАСС). Тахан укхазара шоай мехка ший сесагаца цIа вахар Югославе Федеративни Халкъа Республика Президент, Югославе коммунистий Союза генеральни секретарь Иосип Броз Тито. Новкъост Иосип Броз Тито 3-ча декабре денз вай мехка салоIаш хилар СССР Министрий Совета Председатела, КПСС ЦК Хьалхарча секретара новкъоста Н. С. Хрущева вийха вена. ФНРЮ Президентаца цхьана Советски Союзе хилар кхыбола Югославе паччахьалкхен деятелаш.

ФНРЮ, СССР, УССР паччахьалкхений байракхашца егача Киева вокзале Иосип Броз Тито накъа воаккхаш вар Н. С. Хрущев, КПСС ЦК Президиума член, Украина КП ЦК хьалхара секретарь Н. В. Подгорный, УССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Д. С. Коротченко, УССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель И. С. Сенин

Вокзале къамаьлаш дир новкъоста Н. С. Хрущевеи новкъоста Иосип Броз Титоси. Н. С. Хрущев а хьаьший накъа баха баха кхыбараш а безаме вIашагIкъаьстар югославски новкъосташцара, цар никъ дика бийцар

* * *

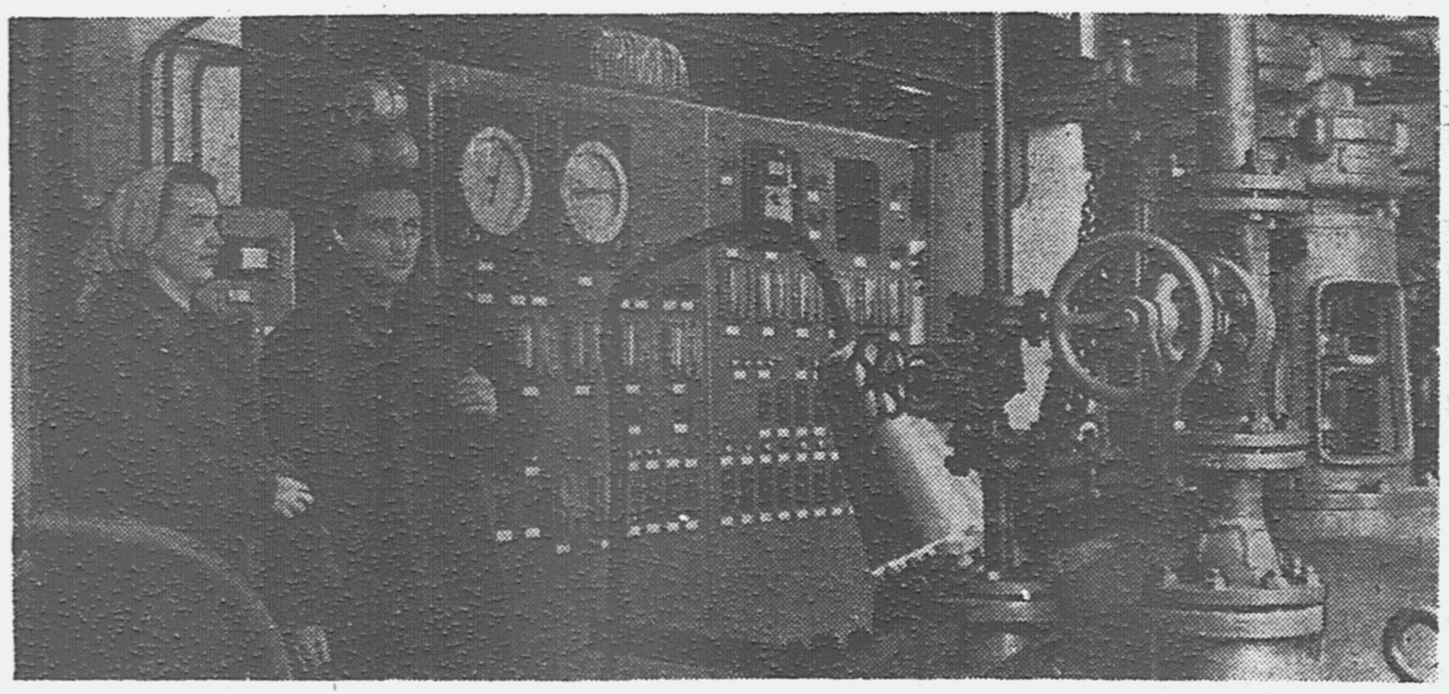
ЧОП, 21 декабрь. (ТАСС). Ший мехка цIаваха аьнна араваьнна Югославе Федеративни Халкъа Республика Президент Иосип Броз Тито тIавола къаьстта поезд доазон йистерча Чоп яхача станцера Белграде дIаяхар тахан.

Поезд дIаараялале хьалхагIа къамаьлаш дир УССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитела С. А. Ковпакеи ФНРЮ Президента Иосип Броз Титоси.

ФНРЮ Президентаца цхьана шоай мехка цIабахар Союзни исполнительни веча председатела заместитель А. Ранкович, Сербе Халкъа скупщина председатель И. Веселинов, кхыбола Югославе паччахьалкхен деятелаш.

Иштта ший сесагаца Белграде вахар ФНРЮ-ра Советски Союза посол А. М. Пузанов а Советски Союзера ФНРЮ посол Ц. Миятович а.

КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш—вахара юкъе!

Нижне-Тагильски пластически массаш еча заводе инообменни кIувнаш арахецаргдолацехий комплекс болх бе йолайлийта кийчъеш я. Кердача технологех нийсача сферически формай гранул хьисапе марках бола массехк кIув кийчбергба укхаза. Гранулированни кIувнаш аьтачарел чIоагIагIа да, кIезигагIа буалу, цудухьа дукхагIа пайдане хул. Цу тайпарча кIувнех шерра пайда эцаргба шекара, химически промышленносте, теплоэнергетике.

Сурта тIа: грануляце отделене.

А. Грахова сурт.
ТАСС фотохроника.

Даьхенна дукхагIа полиэтилен

Полиэтилен! Кхоане йоккха йолаш я из тамашийна продукт. Цу полимерах пайда ца эцаш дола промышленноста дакъа лаха хала да хIанз. Полиэтиленах дуккхача доакъошка пайда эцача хана химически Iоткъам ца хулаш, механически чIоагIал йолаш, шелал ца Iаткъаш, диэлектрически свойстваш дика йолаш, радиоактивни сердалон зIанараштa духьал отталуш, гази тIоадали геттара кIезига чакхйоалаш, яйга а зенне йоацаш а из хиларах шийла дикагIа кхы цхьаькха йсацаш хилар хьахьокх цо.

Тайп-тайпара изделеш хьаеча хана тоъал атта царна юкъе ахийта йиш йолаш да полиэтилен.

Iалаьмате дика гIулакхаш доахкаш, чакхъяха атта йола бедал корайоагIаш хиларах полиэтилен тIа-тIа дукхагIа юкъекхухь электротехнически, химически, кхачан, формацевтически промышленносте, машинаш, искусственни хьоаса, тIоарска деча, гIишлош еча техникана, медицине, дуккхача кхыча доакъошка.

Грозненций аьттув баьннаб кIезигача давлене методаца мехка эггара хьалха даьхен полиэтилен даккхара. Химическии технологическии процессаш чоалхане хиларо, дуккха проекташи конструкцеши кхоачаш хинна яланза хиларо, керда Iомаеш йола оборудовани дукха хиларо, опыт ца хиларо халагIа хулийтар керда производство караерзае. Цхьабакъда, химикаша сийленца кхоачашдир паччахьалкхен лоархIам болаш дола из декхар.

Проектана, монтажни балхашта, технологически схемашта юкъера кхоачамбоацараш грозненски химикаша дIадоах рационализаторски предложенеш юкъекхахьара наькъаца. Полиэтилен даха доладелча денз юкъейихьай 120 рационализаторски предложени.

Уж предложенеш юкъекхухьача доккха дакъа лоац къоначa химикаша. Къонача специалистех вIашагIъехкай экономически анализа группаш, общественни конструкторски бюрош. Цар лоархIамера болх баьб технологически процесс тоаеш, проектировщикийи монтажникийи гIалаташ дIадоахаш. Дукха вIашагIа а теха, шерра дIайоаржаяьй комсомольца Ю. Козюпас кулгалдеча дикагIа йолча смена балха опыт.

Катализатор йоахача № 133 йолча цехе комсомольцаша Ю. Америкеи В. Жуковеи кулгал a деш общественни хьисапе болх баьб исследовательски группа.

Къаьстта боккха лоархIам болаш ба цу группа эггара тIехьагIа баь болх: диэтиламоминена-хлоридана цхьан стадех синтез яр. Из предложени юкъейоалаяр бахьан долаш цеха схема юкъера дIадаьхад дуккха балхаш, дикка аттача доахаш да кхыдола балхаш а. Цехера керттера оборудовани нийсса ах кIезигьеш я, арахецаш йола продукци дикка сов а йоаккхаш. Из опыт вай республике полиэтилен доаккхача юкъейихьа ца Iеш, дукха ха йоаццаш полиэтилен даккха доладаьча мехка кхыча моттигашка а юкъекхухьаш я.

Духхьал доккхача химе энтузиасташа балха юкъекхихьа уж кердадараш бахьан долаш кхоалагIча квартала план дика кхоачаш а яь, республика промышленни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхар Грозненски химически заводо.

КПСС ЦК ноябрьски Пленуме ше доклад еш нов. Н. С. Хрущева белгалдаьккхар, полимерни материал — полиэтилен халкъа боахама боккха лоархIам болаш хилар, дуккхача металлашта меттел йодаш йола дарегIа а, чIоагIа а, хоза а материал из хиларах тарра.

ХIанз къаьстта а чIоагIа лоархIаш да полиэтилен дукхагIа а дикагIа а даккхар. Цу дешашта хетаяь яр ноябрь бетта химически заводе хинна технически конференци.

Химикаша хIанз шоай уйла тIаерзаяьй цхьадола кхоачамбоацараш дIадахара. Уж тайпа кхоачамбоацараш ераш да: боалоз а катализатор вIашагIъяьлча хьакъаста продукташ а чухаш каст-каста юкъе йIовхал телаш йола аппаратура. Фильтр-пресс хила еззача тайпара ца хилар бахьан долаш фугаташ луттача хана цхарал сихха букъ; хIанз а кхоачашдаь даланза да боалозацара бензин хьакъоастадара а цунах производстве пайда эцара а дешаш, бензинаца хий дукха хилар бахьан долаш катализатор дукха дIайода полимера полимеризаци еча хана. Уж гIулакхаш бахьан долаш хила еззача тайпара дика хилац хьаеш йола продукци.

Уж декхараш кхоачашдаро торо лургья дикагIа дола полиэтилен дукхагIа даккха. ХIанз семилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе гIерташ тIатеIIа къахьегаш я полиэтилен доаха коллектив. Декабрь бетта хьалхарча шин кIиран план 109 процент кхоачашъяьй. Полиэтилена производства дика болх барах тийша хургда хIанз ерригача заводо план кхоачашъелга. Из дика кхетаду полиэтилен доахача цехий коллективаша. Тешшаме ала йиш йолаш да, доаккхача химе тамашийна продукт хьаеш болча къахьегамхоша хьатIадоагIача шера а завод кIалъютарг ца хилар.

Б. КОСТОЕВ,
инженер.

КЪОНА ИНЖЕНЕР

1957 шера Шелковской юкъера дешар деша школа тIехдика йисте а яьккха Грознерча мехкдаьтта института технологически факультете деша вахар Хаджиев Султан. Дукха ха ялале институте дуккха а доттагIий корабир нохчий зIамигача сага. Дукха езаелар цунна студентий йоккха коллектив, шоашта хьехаш дола кIоарга Iилма заводашка шоаш дIахьу практика.

Дизза пхи шу даьлар тахан дайзачул кхоана дукхагIа Iилма, говзал, вахар довзаш, из довзара Султана ший низ ца кхобеш.

Дика чакхъяьккхар Султана укх шера институт. Из балха вахар Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача заводе. ГIадбаха тIанйцар къона инженер завода коллективо. Султан оператораллa болх беш ва номер кхоъ йолча кагирхой установке. Цу установка арахец иттех тайпара продукци. Цунна ца ховр дIахьехаш даим гIо дора къаьнача мастера Булгакова, кхычар.

ХIанз Хаджиев Султана практика дIаяхьа новкъостал ду института студенташта. Цо боккхача безамца дIахьех царна ца ховр. Август бетта денз болх беш ва из цу установка тIа. Дукха езаеннай цунна шоай барт тайна коллектив. Семилетка диълагIча шера план ялхлагIча декабре кхоачаш а яь, хIанз хьатIадоагIача шера чотах къахьег установка коллективо. Планал совгIа дуккха а тоннаш продукци лургья оаха вай хьамсарча Даьхенна керда шу хьатIакхоачаш, йоах къоначa инженера.

М-С. ПЛИЕВ.

БОККХА НИЗ

Вай мехка шерра яьржай КПСС XXII съездо коммунизм хьалъяра оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара йола яхь. Семилетка цIерах 10 миллиард хула фонд хьалъяра хьинаре дакъа лоацаш ба вай республикера дуккха а изобретателаши рационализатораши. Предприятешта доккха новкъостал ду общественни хьисапе хьалъяьча конструкторски бюроша. Производстве технически прогресс сихагIа чакхъяккхара, рационализатораштa, изобретателашта доккха новкъостал ду общественни конструкторски бюроша. «Красный молот» яхача заводе 1959 шера вай мехка эггара хьалха вIашагIъеллар общественно-конструкторски бюро. Завода рационализатораша чIоагIа сий ду цун.

Общественно-конструкторски бюро членаша шоаш балхах мукъа болча хана рационализаторски предложенеш тохкаш чертежаш увттаду, болхлошта консультаци тел, керда предложенеш гучаяхар духьа рейдаш ю, изобретенена йола заявкаш вIаштIехьйоах. ТIеххьарча хана, заводской Совета решенех общественно-конструкторски бюро бокъонаш ше яь, ОТБ — общественно-технически бюро яьй.

Общественно конструкторски бюро йолчул йоккхагIа торонаш я общественно-технически бюро. Общественно-технически бюро членаша чертежаш, технически процесс вIаштIехьйоаккх, хьабоала пайда лоархI, нормаш увттаю, рационализаторски предложенеш юкъеяхьара боккха болх бу. 350 рационализаторски предложенена чертежаши кхыйола технически документаци вIаштIехьъяьккхай общественно-технически бюро членаша.

Iалаьмате дукха чертежаш увттадаьд, кходаьд 8000 сага-сахьат. 1960—1962 шерашка завода общественни бюро членаша вIаштIехьа а яьха балха юкъейихьача рационализаторски предложенеша торо хилийтар паччахьалкхенна 100 эзар сом ахча кходе. Цу масалаша хьахьокх общественно-технически бюро болх кхетамца вIаштIехьбаьккхача доккха беркат даргдолга.

Доккха новкъостал ду общественно-технически бюро членаша подшефни йолча Старо-Юртовски оалхазарий совхоза. ЧIоагIа болх бу цар кулг-кара деча балхашта механизаци яра, хIаьта кхыдола тайп-тайпара технически дешаш а къестаду.

ХIанз общественно-технически бюро членаш совхоза лаьрхIа хьаеча кормомешалка чертежаш увттадеш ба. Цу даькъе дика къахьег бюро кулгалхочо Фришмана, Решетникова, Афаничева, пенсионера Степаньянца, Шековцова, кхыбараша.

Шерра хьаллаца деза «Красный молот» яхача заводе доладаь из дика гIулакх, вай республика хIара предприяте общественни конструкторскии общественно-техническии бюрош хила еза. Йоккха кхоане я цар.

Технически творчество лакхъеча цу балха дукхагIа юкъеоза беза инженераш, техникаш, мастераш, студенташ. Тоаде деза общественни конструктораша болх дикагIа бергбола хьалаш. Из гIулакх дика оттадойя, сихха дегIаухаргья производство, сихагIа чакхъяргья технически прогресс.

С. ВАРТАНЯН,
«Красный молот» завода ВОИР Совета председатель.

БАЛХА ЮКЪЕ—ТОЛАШАГIЙОЛА МЕТОДАШ

«Таханара колхозно-совхозни производство, — йоахар Н. С. Хрущева КПСС ЦК ноябрьски Пленуме ше доклад еш, — из коммунизм хьалъяра ударни фронт я».

«Назрановский» совхоза боахам республике доккхагIа долча боахамех цаI ба, хIаьта, нагахьа санна цунна кулгал дика доре, доккхий пайдаш де йиш йолаш а бар из.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча шерашка хьайбай боахам дегIа мишта ух хьежачул тIехьагIа гучадаьннад, боахама кулгалхоша хьайбай продукташ яхара балха кхоачамболлаш теркам тIабохийташ ца хилар. Из хьахьокх цар производственни хьокхамаш лоха хиларо. Ер шу а хьокхамаш лоха долаш чакхдоаккхаш боахк совхоза хьайбаш леладераш. Хьайбашта тIакхеташ дола дулх, планах кхетийта дезачул дуккха а кIезигагIа хилар бахьан долаш, даккха йиш йолчох бIаьш центнераш ца доаккхаш юс совхоз.

Фу де деза лоаццача хана хьайбай боахамаш пайда тергболаш хилийтара. Тоабе беза совхозе вIалла боацаш бола селекционни болх, зоотехнически учет, кийчъе еза массаза а болх бергбола квалифицированни кадраш.

Цу ханне а къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта еза хьалха латта опыт а Iилманнеи техниканеи карагIдаьннараш а балха юкъекхахьара.

МоццагIе а вIаштIехьдаьккха хила дезаш дар групповой методах кIалтессаш Iаьсий докхаделга. Цу методо Iалашдергда Iодаь деррига Iаьсий ца къастийташ хьалкхеде, хIана аьлча кIалтессаш докхадаь Iаьсий кара шура хьувкхаш кхедаьрел дулхала а, массе тайпа лазарашта дикагIа духьалъотталуш а хул. Цул совгIа, цу системо торо лу продуктивность лоха йолаш долча доахах Iаьсий докхадара пайда эца.

Групповой методах кIалтувсаш Iаьсий докхадара метод пайданагIа хилар хьахьокхаш укх тайпара масал доаладе йиш я. Укх шера цу методах 370 Iаса хьалкхедаьд совхозе. Иштта кхаьбача Iаьсех 92 процент хьалкхийнад, кара шура хьувкхаш кхаьбарех 85 процент мара хьал ца кхувча метте. КIалтувсаш кхаьбача Iаьсашта деннеи бийсанеи юкъера лаьрхIача 530 грамм дулх тIаеттаеннай, хIаьта кара шура хьувкхаш кхаьбарашта 490 грамм мара еттаенная ц. ХIаьта а совхоза цхьаккха ферма хIанз а деррига Iаьсий кIалтессаш кхаба йолаеннаяц.

Боккха лоархIам болаш да дикагIча фух йолча бугIаех бизза пайда эцар а доахана фу сихагIа тоадар а духьа еш йола искусственни осеменени яра гIулакх совхозе вIаштIехьдаккхар. Цул совгIа, искусственни осеменени яро хьайбашта юкъе дIа-юха дувла лазараш а даржийтац, доахан Iаьхара а дитийтац. Цхьабакъда, болх беш искусственни осеменени еш 5 пункт яле а, Iаьхара диса доахан дукха да совхозе.

Во латт совхозе хьайбай боахамерча халача балха процессашта механизаци яра гIулакх, цо дояркай къахьегам аттача боаккхе а, фермерча болхлой штат кIезигьеи цу тайппара хьайбай продукци яккхарга цIендар — хIанз а кулг-кара те а.

ХIаьта а совхозера деррига балхаш — доахан деттар, доакъар тIаозари дIадиллари, царна хий моладар, кхийш цIендар — хIанз а кулгкара деш да.

Пхи шу хьалхагIа доахан детта механически агрегаташ дIаоттае йолаяьяр Яндарерча отделене, цхьабакъда, хIанз а бокъонца дIакхоачаш ца беш бита латт из болх.

Пайдане метод я хьакхарч оагилгашка чуехка ца а лоаттаеш, чугIолла кортамукъа лелаpгйолаш кхабар. Цу методо йиш хулийт хьакхарчашта цхьа центнер дулх тIакхетийтарга дIабода къахьегам ялхазза хIана бац аьнна кIезигбе а цунга бода мах шозза лохбе а. Цхьабакъда, из метод шерра дIайоаржаяьяц «Назрановский» совхозе, цу гIулакха мел эша торонаш цига йоллашехьа а.

Укх шера цхьоалагIа октябрь тIакхоачаш совхозе кхаьба яьккхар деннеи бийсанеи юкъера лаьрхIача планах 450 грамм тIакхета езача метте 252 грамм мара тIакхеташ ца хинна 685 хьакха. Цул совгIа, цхьа центнер дулха тIакхетийтарга дIадаха доакъар 409 доакъара единица дукхагIа да.

Цхьабакъда, эггара вогIа дар да, совхозе цхьа центнер хьакхий дулх даккхарга дIабаха мах 131 соми 31 кепиги хилар. Из планах хила безачул 39 соми 10 кепиги дукхагIа ба.

Совхоза кулгалхоша цхьаккха хIама даьдац е де лаьрхIа а бац, кортамукъа хийца доахан кхоабилга юкъедахьара, цу гIулакхо шура яккхарга дIабода къахьегами махи дикка кIезигбергболлашехьа а.

Лоаццача хана шоай кхоачамаши торонаши гучаяха а, долаш дола кхоачамбоацараш дIадаха а, хьайбай продукци дукхагIа йоахаргйола болх дIаболабе а беза совхоза кулгалхошеи специалисташеи.

Р. НАУРБИЕВ.

Барт тайна къахьег коллективо

Тха комсий совхоз къона юрта боахам ба, хIаьта оаха доаха къахьегама толамаш доккхий да. Укх аьхкий шера планах лаьрхIачул 1764 тонн дукхагIа паччахьалкхенга комсаш ехкай тха коллективо.

Шоай балха говзал дIа-юха а луш, балха тIехьабисараш тIакхебеш барт тайна къахьег болхлоша. Дукха хана денз комсаш хьалкхееча болх а беш йоккха балха говзал йолча нн. Дыроваси Архиповаси дика Iомайир шоай балха говзал нн. Консулувайнеи Зубариевайнеи.

Укх шера комсаш чуэцача къаьстта дика къахьийгар Хараева Хьаваси Шадирова Манашеи. ХIара сменах эзар совгIа килограмм чуэцар цар. Царца яхье а баьнна, дика къахьийгар нн. Антоноваси Мазанинаси.

ДегIайоагIаши тоалуши латт болхлой поселок. Хьалдаьд 130 керда цIенош. Поселке керда яь берий беш, столови, клуб, ахкан кинотеатр да.

Семилетка пхелагIча шера дикагIа болх бергболаш хIара производственни участке къахьегаш я совхоза коллектив. Комсий беша гаьнаш нийлха яьгIача миллион совгIа керда гаьнаш а егIа из кхоачамбоацар дIадаьккхад оаха. Комсий бешамашкеи хьажкIий кхашкеи лаьттанца тIоадал соцаяра, тIаьннача хIамашта хиш дахкара кийчъяь сеть я.

Хозрасчета тIа яккха лаьрхIай оаха комсий бригадаш. Цу гIулакхо торо хулийтаргья бригадирий инициатива лакхъе, шоашта тIачIоагIъяьча производства участке болх дикагIа байта. ХIаьта комсаш лелаерий материальни безам тIагIоргболаш, къахьегама овсарле лакхъергйолаш, продукци яккхарга дIабода мах лохбе йиш хулийтаргья цу гIулакхо.

Ала дезаш да, масса хана болх беш йолча производственни совещанешта тIеххьарча хана оаха башха терко ца яьлга. ХIаьта из болх дика вIаштIехь боаккхаш а балха тIахьожам лоаттабеш а бола низ ба. Балха итогаш ювцаргйолаш, продукце цхьа единица яккхара мел мах бахаб а къахьегама овсарле мел лакхъяьй а хьажар духьа хIара бутт чакх массаза боал производственни совещанеш е лаьрхIад.

В. САВЧУК,
Наурски района «Комсомольский» яхача совхоза директор.

Грозненски нефтемаслозаводе хьалха латташ я н. Гилядова кулгалду № 40 йола установка. 20 ноябре шера план кхоачаш а яь 1963 шера чотах болх беш я установка.

Сурта тIа: установка дикагIа бола болхлой, воккхагIа вола оператор В. И. Косолапов, машинист А. С. Богданов.

И. Плиева сурт.

БОККХАЧА ЛОАРХIАМА ДЕКХАРАШ

КПСС ЦК мартовски Пленум хиннaчул тIехьагIа дукха ха яьннаяц, цхьабакъда белгалдаккха деза, республика партийни организацешеи юрта боахама къахьегамхошеи болхлой классо хьинаре новкъостал а деш, Пленума решенеш кхоачашъеш дуккха хIамаш даь хилар.

Ер шу хьажкIашта дуккхача районашка во дена хиннадоллашехь, дIадахача шерачул дикка дукхагIа даккха а даькхад, кийч а даьд ялат, тха, фуаш.

Кертера продукташ дукхагIа эца йиш хилар республика. 1962 шера 138,5 эзар тонн ялат ийцад, хIаьта 1953 шера 39,7 эзар тонн мара кийчдаьдацар, 1953 шера 12,0 эзар тонн мара ца ийцача метте дулх укх шера 10 декабрь тIакхоачаш 19,0 эзар тонн ийцад, шура цу хана 18,1 эзар тонн мара ца кийчъяьча — 55,9 эзар тонн, тха 14,7 эзар центнер хиннача — 29,4 эзар центнер. 1961 шера кийчдаьчул 1962 шера ялати шуреи 3 процент, дулх 14 процент, фуаш 22 процент дукхагIа кийчдаьд.

1962 шера ялат кийчдеш колхозашеи совхозашеи даьха толамаш шоай бахьан доацаш дац. КПСС ЦК Пленуме новкъоста Н. С. Хрущева яьхача бесса аьлча, уж даьхадац къаьстта дика хьалаш оттарах. Уж хьахиннад культураш дIаера структура тоаярах, лаьттанца деча балхий культура лакхъярах.

Къаьстта белгалдаккха деза, ялат дукхагIа кийчдара гIулакха юкъе Грозненски района колхозашеи совхозашеи къаьстта доккха дакъа лаьца хилар. Цар паччахьалкхенга дехкад планах 20 эзар тонн дохка доагIача 27,8 эзар тонн ялат. Планах лаьрхIачул дукхагIа кийчдаьд ялат Надтеречни, Наурски, Гудермесски, Сунженски районни боахамаша.

Дика толамаш да укх тIеххьарча шерашка колхозашеи совхозашеи даьхараш. Цхьабакъда, юрта боахама болхлой дика кхетадеш ба ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ яхара боарами темпаши вай парте XXII съездои цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумашеи хьалхашка оттадаьча декхараша маяххара ца хилар.

ХIанз вай Даьхе семилетка пхелагIа шера наIарга кхаьчай. Вай декхарийла да юртбоахама дерригача доакъошка керда рубежаш яха.

Н. С. Хрущева йоах вай дегIаахара хIанзарча этапо тIагIертта дIадех мехка чухь 1963 шера 4 миллиарди 200 миллиони — 4 миллиарди 500 миллиони пунтага кхоачаш ялат даккхар, хIаьта тIехьа тIадоагIача шерашка 5 миллиард пунтага кхоачаш. Цунах Российски Федерацега 1963 шера 2500—2600 миллион пунт ялат кхоач. Хьалхехьа а даьча лоархIамаша хьахьекхад вай республике 9 миллион пунтал кIезигагIа доацаш ялат даккха йиш хилар.

1963 шера сен чотах доаккхаргда колхозашеи совхозашеи совнагIа ялат? Эггара хьалха ялат дикагIа хьувкъийтареи лаьттах пайда дукхагIа баккхареи чотах.

Республика партийни, советски, юртбоахама органаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша цхьабола болх баьб культураш дIаювча лаьттай структура тоаеш, цхьабакъда из болх дIахо а бе безаш ба.

Республика йокъал оттача районий колхозашеи совхозашеи дикка дукхагIа дIадув гурахьа дувш дола ялат. Ерригача республике лаьрхIача 1963 шера хьадаргдола ялат дIадийна лаьтта 39 эзар гектар дукхагIа да. ХIаьта бIаьсти ялат дIадувш дола лаьтта а 1963 шера укх шерардар миссел хургда. Из да 1963 шера ялат хургдола лаьтта 1962 шера хиннaчул 39 эзар гектар дукхагIа хургхилар.

Республике гурахьа дувш дола ялат дIадувча дерригача ялатах аханел дукхагIа хургдоландаь валовой лаьрхIа доаккха ялат дукхагIа даккхара хьакъехьа чIоагIа дог доахилга йоалл гурахьа дувча ялатага, цудухьа из ший ханнахьа дIадерал совгIа, цунна Iай а бIаьсти а деш дола гIулакх дика вIаштIехьдаккха деза.

Производственни управленей болхлой, колхозийи совхозийи кулгалхой, юрта боахама специалисташ декхарийла ба гурахьа дIадийнача ялата гIулакх деш бу болх лакхбе, гурахьа ялат дIадийнача дикка йоккхийча моттигашка шоай ханнахьа удобренеш яхкийта, хIаьта иштта ялата зе деча дехкашцеи кхы царех тара йолча садоахкача хIамашцеи лоаттабу къовсам ший ханнахьа вIаштIехьбаккха. ХIанззехьа кийчо а яь, бIаьсти дIаболабе беза гурахьа дийнача ялатацара оасар химически способаца дIадаккхара тIехьара къовсам.

Вай иштта боккха болх бе беза 1963 шера бIаьсти дувргдола ялат чIоагIа хьувкъийтара кийчо еш.

Ховш ма дий лаьтта бIаьсти ахарах колхозийи совхозийи культураш кIезига хьувкъаш моттигаш хилар. БIаьсти лаьтта ахар хьувкъама кхеташ йола хIама я. Колхозийи совхозийи дуккхача кулгалхоша цунах йоагIаш йола выводаш яьй.

ЧIоагIа гIадвугаш да дуккхача шерашка зябь кIезига оахаш хиннача районашка эггара хьалха Грозненски, Надтеречни, Наурски, Шаьла, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана районаша а кхычар а зябь ахара гIулакх толамца чакхдаккхар.

Ялат а кхыйола продукташ а дукхагIа йоахача боккха лоархIам болаш да дIадув фу дика хилар.

ХьатIадоагIача шера бIаьсти хьажкIаш, горох, сорго, шекара свекла дикагIча фуцеи гибридашцеи дIаюврггйолаш болх вIаштIехьбаккха беза вай. Из дара хIара колхозои совхозои кийчо е еза.

ХьажкIашца, шекара свеклаца, кхыча культурашца болх беча звеной опыто хьахьекхар къахьегам звеноех вIашагIболлар Iалаьмате дика гIулакх хилар. Дуккха а дукхагIа йолча звеноша юртбоахама культураш хьувкъийт, кIезига мах дIа а бохийташ. Производственни управленей, ерригача колхозий, совхозий эггара хьалхара декхар да укх гарггарча деношка звенош вIашагIйохкар.

Звеношта лаьтта, хиланза ярг йоаца тракторaш, кхыйола юртбоахама машинаш тIачIоагIъе еза. Боккха лоархIам болаш да звеношцарча наха болх Iомабар а. Кертердар да дикагIа болча хьажкIаш лелаерийи свекла лелаерийи опыт республика ерригача звеношка дIакхачийтар. Звеноша хIанзле а дIаболабе беза удобренеш кийчъяреи уж кхашка яхкареи болх, хIаьта иштта бIаьсти ялат дIадера, дIадув фу, техника кийчъяра тIехь беш бола болх а.

Ланне а ла йиш йоацаш да дуккхача колхозашеи совхозашеи хий дехкача лаьттах во пайда эцаш хилар. ДIадийнар хьувкъийтара йолча цу йоккхача торонах во пайда эц. Дуккхаза а дийцад из дош, цу лаьттаех дикагIа пайда эцарах дуккхаза а решенеш яьй. Бакъда цу хьакъехьа даь хIама-м дац. Укх шера лаьттанца тIоадал кIезига йоллашехь а колхозашеи совхозашеи кхоачашъяьяц вегитационнии тIоадал соцаяраи хий диллара план.

Хий дехкача дуккхача лаьтташка, кертера яраш а йоацаш, кIезигагIа лоархIам бола культураш дIаюв. Вайна боккха лоархIам болаш да хий дехкача лаьттаех бизза пайда эцар, хIана аьлча кертерча даькъе царех тийша да юртбоахама культураш хIара шера тешшаме хьувкъийта йиш хилар а лаьттан тIара йоала продукташ дукхагIа яхар а. Хий дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцара бола бехктокхам лакхбе лерхIаш 1963 шера денз хий дехкача лаьтта дIадийнар хьувкъийтара къаьстта планаш увттае еза. Цул совгIа, хий дехкача лаьтташка болх беча наьха дикагIа къахьега, юрта боахама продукташ дукхагIа хьувкъае дог доагIаргдолаш уж материально хьаллацара гIулакхаш оттаде деза.

Республикера хьайбай боахам лакхбе беза. Цудухьа республика ерригача партийни организаце керттера теркам тIабахийта беза хьайбай боахам дегIабоалабара дешашта. Ала доагIаш да, укх шера колхозашеи совхозашеи цу даькъе шоай йолаш йолча торонех пайда ийцабац аьнна. Аьхача лаьтта а вештача лаьтта а 100 гектар лоархIаш хIанз а кIезига йоах хьайбай продукташ.

Нагахьа санна вай 1961-ча шерачул укх шера дулх, фуаш, тха даккхара а кийчдара а даькъе дикка хьалхадаьнна дале, шура яккхара хьакъехьа тIехьадус. Духхьал 4 район мара яц цхьан Iаттагара лаьрхIа йоаккха шура лакхъяь: Ачхой-Мартана районо — 141 килограмм, Наьсарен — 15, Первомайски — 16, Шаьла — 3 килограмм. Вокх районаша йоаккха шура лохъяьй.

Шура яккхара даькъе из ла йиш йоацаш дола хьал эттад ала йиш йолаш да дуккхача колхозийи совхозийи шурий-товарни фермашка беш болча балха партийни, советски органаша, территориальни управленеша шоаш бехктокхаме ца хета гIулакх леладарах, цу фермашка де доагIача тайпара доал деш ца хиларах. ДIадала шортта доакъар доллашехьа а детташ дола доахан кхоачам хиллал кхабац хIанз а. Доаханна кIезига тел силоси бардеи.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 23 декабрь, 1962 шу.

Дикача къахьегама толамашца белгалваьнна ва Первомайски района Ленина цIерахча колхоза жаIу Костоев Идрис. Дика дорстадаьд Идриса укх шера лоаман даьгIенашка шекхаьба жа.

Сурта тIа: жаIу Костоев Идрис.

Х. Султанова сурт.

ДИКАГIЧАРЕХ ЦАI

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккха яхье яьнна я Кагирхаджиев Вахид керте латта соттаяь мебель еча фабрика столярий комплексни бригада. Доккхий декхараш тIаийцад цу барт тайнача коллективо. БIаьш сомаш планал совгIа продукци а луш, шоай декхар хIара бетта 115—120 процент кхоачашду духхьал цу бригадо.

Эггара хьалха ше производстве балха венача хана соттадаь гIанд дара столяра-сборщика професси Iомае хала дар Кагирхаджиев Вахида. Эшаш йола оатхалаш малагIаш я хацар, хIаьта кхы а новкъах дар сихха болх бе ца хар. Опыт ца хиларах масса а хана ший новкъостал тIехьавусар Вахид.

Цкъа Вахида хаттара жоп луш, мастера аьлар: «Хьона юххе болх беш боахкараш Майкопски мебельни комбинате дешаш хиннаб. ХIаьта хьо а кхера везац, царна тIехьакхувргва хьо». Цу дешаша чIоагIа дог айдир Вахида. Ший низ, хьинар ца кходеш кхы а чIоагIа болх бе волавелар из. Ши-кхо бутт балалехьа ший массаболча новкъостел дикагIа бора цо болх. Массехк говзал Iомайир цо.

1961 шера цехе бригадий хьисапе болх бе лаьрхIар. ХIаьта вIашагIйолла лаьрхIар дикагIа йола комплексни бригада. Бригада бригадиралла хержар дикагIа вола производственник Кагирхаджиев Вахид. ТIадиллар бехктокхаме гIулакх дар. Нагахьа санна хьалхагIа хIаране шийна хьалхара болх беш хиннабале, хIанз берригаш цхьаннена, цаI берригнешта хьалхара жоп луш болх бе безаш бар.

Бригаде вIашагIкхийтта болхлой шо-шоай оамалаш йолаш бар. Уж берригa нах коммунистически къахьегама бригада цIи яккхара тIахьийхар Вахида. Цу хана денз дукха ха яьннаяц, хIаьта болх геттара хувцабеннаб. ТIехдика толамаш доахаш хьайоагIа хIанз бригада.

Цхьан ханна электроэнерги йоацаш йисар бригада. Фу дергда? Болх ца беш латта йиш яцар. Кулгкара бе лаьрхIар Вахида болх, из бахьан долаш кхоачашйир бетта йола план.

Советски Армера цIавена зIамига саг Даудов Мата вайтар бригаде болх бе. Цхьаккха специальность яцар цун. Эггара хьалха кхерамзлен техника а йовзийта цул тIехьагIа гIандий оатхалаш вIашагIйохка Iомавир из Вахида. ТIаккха ха зехьа йовргйоацаш, балха оатхалаш шоаш йоагI-йоагIача хургйолаш, иштта кхыдола балха эша гIулакхаш Iомадора. ХIанз Даудов Мата дикагIа вола сборщик ва.

Къахьегарал совгIа общественни вахаре дика дакъа лоац бригадо а бригадира Вахида а. Уж каст-каста бIаргаго йиш я дружинника цIе зигаш пхьарсех а хьерчаш «Грознефтенная» яхача станце микроштаба районе.

КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш йийшачул тIехьагIа кхы а хьинарегIа къахьега йолаеннай Кагирхаджиев Вахид керте латта комплексни бригада.

С. ХАНБЕКОВ.

Ший болх дукха безаш

Первомайски района Алкун яхача юрта бода никъ тоабеча участкана кулгалдеш вар прораб нов. Маковкин. Цунца болх беш вар тIехдика къахьегаш вола бульдозерист В. Г. Анашкин.

ЗIамига волча хана денз дукха езаеннаяр Анашкина техника. 1957 шера трактор лалла Iомавелар из. 1961 шера наькъаш тоадеча а наькъаш дехкача а Управлене № 916 йолча Сунженски наькъий участке балха эттача хана Анашкина лаьрхIар механизатор-наькъаш тоадер хила. Диззача шера тIехдика толамаш доахаш къахьег цо. Цул тIехьагIа бульдозера тIа болх бе волавелар из. Дика ховра Анашкина, нагахьа санна ше болх дика, цIена бойя ший къахьегам беркате хургболга. Денгара денга совдоахар цо ший къахьегама толамаш. Бульдозера тIа болх дика бар, цунга ремонт ца еш болх байтар—из дар Анашкина шийна хьалхашка оттадаь декхар.

Лоаман даьгIенашка бодаш бола никъ буллача хана ноябрьски Пленума сийна яхье баьннача наькъаш тоадеча болхлошта юкъе хьалхара моттиг яьккхар бульдозериста Анашкина. Нов. Анашкина балхага хьежача, дика гуш да планах оттаяь норма цо 1,5—2-зза тIехкхоачашъелга.

Толамаш кхы дIахо совдаха дага да тхо, йоах нов. Анашкина, КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра.

У. ГАГИЕВ,
Нохч-ГIалгIай наькъий Управлене инженер.

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЯРА ОПЫТА ШКОЛА

Грозненски машиннаькъа отделене хьалхле лелаечарех цаI я Серноводскера станци. Дика толамаш даьхад станце коллективо мухь тIабола поездаш сайца латтаргйола ха кIезигьяра.

Цунна хетаяьяр кхыча станцей отделеней машиннаькъахошта лаьрхIа хьайийла хинна хьалхле лелаеча опыта школа. Укхаза баьхкабар Аргуна, Пхьилекъонгий-Юрта, Наьсарен-Вокзалера, Ермоловскера, иштта кхыча а станцей начальникаши дежурнеши.

Серноводскерча станце машиннаькъахой балха опытах лаьца къамаьл дир цу станце начальника нов. Гиреева. Станце дежурне нов. Кузнецова дийцар вагонаш сайца латтаргйоацаш шоай смено къовсам мишта лоаттабу.

Шоай балха опытах лаьца къамаьл дир Консервни разъезде дежурни волча нов. Тетразова, Закан яхача станце дежурне нов. Николаева, иштта кхычар а.

С. ВОРОНИН.

Кердадараш юкъекхухьаш

КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеша дог гIоздаьккха «Малгобекнефта» цхьоалагIча нефтепромысла коммунистически къахьегама цIи лелаю коллектив хьинаре къахьегаш я укх деношка. 50 болхло, 18 инженери техники ва промысле рационализатор волаш. Семилетка дилагIча шера 100 рационализаторски предложени еннай цар, царех 50 предложени производстве юкъейихьай. Цу гIулакхо торо хилийтар 5117 сом ахча кходе.

Хьинаре къахьег механика-рационализатора Александр Григорьевич Слинькос. Цо балха юкъейихьача рационализаторски предложенеша йиш хилийтар наьха къахьегам аттача баккха, производства болх тоабе, дукха материалаши ахчен кходе.

Масала, групповой установкаштен газ дIа-юха хьежаеча будкаштен оттаяь дукха «ДП-430» счетчикаш-расходомераш яр. Во конструкци йолаш хиларах счетчикай ртутни камерашкара ртуть аралелхар. Цох хьалъухача Iанаро болхлой унахцIенонна зе дора. Нов. Слинькос юкъейоалаяьча предложене йиш хилийтар уж кхоачамбоацараш юкъера дIадаха а, хIаьта иштта 600 сом ахча кходе а. Иштта дика рационализатораш ба оператораш: Николенко, Черников, Бирюков, дукха кхыбараш.

Н. СИГАЕВА,
геолог.

Лийрхlар кхоачашхул

Денгара ди массаза доал гаргаболхаш латт Карабулакера мехкдаьтта тохкараш шоашта дагадаьллачоа—Юрски мехкдаьтта тIоанашта. Коммунист Н. Ф. Касьяненко керте латта, коммунистически къахьегама сий дола цIи лелаю бригада я Юрски мехкдаьтта тIоанашта № 107 йолча скважина бурув деттар. Халонаш къайла а кхухьаш скважин методически кIоаргъю бригадо. 4035 метр кIоарга Iочутехад цар бурув. Скважин еча хана дукха кердадараш юкъекхухь балха. Цу даькъе юкъедихьад одношарошечни бурош а. Укх тIеххьарча хана скважина бурув тохача юкъедихьа да алмазах даь бурув. Из бурув 178 балха сахьата 139 метр кIоарга Iочудахад. Цу гIулакхах доккха беркат даьлар.

А. БАКАЛЮК.

ДЕПО МАЯК

ЧIоагIа сий ду Грозненски локомотивни депо коллективо Хаджиев Ахьмада. Цхьа бутт дIабодац цо ший новкъостащца Назаренкоцеи Матвеевцеи балха задани 150—160 процент кхоачаш ца еш. 1959 шера моттигерча Советашка депутаташ хоржаш шоай дикагIа волча болхлочун цIи яьккхар депо коллективо. ХIанз сийленца лелаю цо из цIи—горсовета депутат ва из.

Дукха ха йоацаш депо берригa болхлой раьза а болаш елар Хаджиев Ахьмада коммунистически къахьегама ударника цIи, хIаьта депорча Сийлен доска тIа а ваькхав из.

Г. АНОХОВ.

Вахарцара бувзам айхагIа

Шелковской районера партийни дешара сеть дукхха а дукхагIа шеръеннай укх шера. Еррига а болх беш 107 кружок, семинарски группа, политшкола я. Цар чу дешаш 2051 саг ва, цу даькъе 761 коммунист а волаш. Марксистско-ленински теори шоаш Iомаеш 48 коммунист ва. Белгалдоалаш гIулакх да хьалхагIа санна, укх шера а керттера уйла наха экономически дешар Iомадара тIайохийташ хилар. Партийни дешар Iомадарал совнагIа шоай политически кхетамаш школашка, техникумашка, механизаторий курсашка, хIаьта иштта колхозийи совхозийи агрозоотехнически курсашка лакхдеш дукха ба болхлойи колхозхойи.

56 лекторе, теоретически семинаре, кружоке, юххьанцарча экономически школе коммунизм хьалъяра проблемаш Iомаеш 1170 саг ва. Конкретни экономика дешаш боахама балхашка хьежжа Iомаду деша багIараша. Политически кийчо кIезига йолаш бола коммунисташи парте боацараши политшколашка дешаш ба. Дешаш барех доккхагIа долча даькъо дIахо а Iомаду КПСС истори, политически экономи, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш, СССР арахьара политика.

ДикагIбараш хержа оттабаьб укх шера пропагандисташ. Партийни дешара сетерча 134 пропагандистахи лекторахи 83 саг лакхера образовани йолаш ва, вожаш — йизза йоаца лакхереи юкъерен образовани йолаш.

Парте райкоме вIашагIъеллай пропагандистий семинар. Цун балха юкъе дакъа лацара шоай теоретически кийчои говзали лакхъю пропагандисташа. Пропагандистий гIулакха 3 политкабинет вIашагIъеллай, царех шиъ штате йоацаш я, цига консультацеш ю.

Цу доллача хIамаша йиш хилийтай политически дешара сетерча дукхха а дукхагIйолча семинарски группашка, кружокашка, политшколашка дешара шу болх дикагIа вIаштIехьбаьккха дIадоладе а занятеш лакхача идейно-теоретически боараме, коллектива вахарца, коммунизм хьалъяра практикаца айхха бувзам болаш чакхъяха а.

Къаьстта дика вIаштIехьбаьнаб из болх экономически семинарашка, кружокашка, школашка. Чулоацам кIоаргеи дикеи болаш чакхъювл занятеш «Сельхозтехника» отделене промышленноста дешаш Iомадеча нов. Агапова кулгалдеча теоретически семинаре. Эггара хьалхара заняти йир цу кружока «Коммунизм хьалъяр—партеи халкъеи практически декхар» яхача темах. Из тема йоашхаш, пропагандистеи ладувгIарашеи дог тешадеш белгалдаьхар экономика, Iилма, культура дегIайоалаеча вай халкъо даьха доккхий толамаш, цар шоай предприяте вахарцара бакъдараш а кхийлар.

Занятеш кхетамца ю Ленина цIерахча колхозерча юххьанцарча экономически школа кулгалхочо нов. Каменске. Заняте «Доал де Iомале» яха тема йоашхача хана ладувгIараша колхоза экономика кIоаргга йийцар, кхоачамаш гучадаьхар, дарегIа шура яккхара йола йоккхий торонаш мичара хургья хьежар. Ленина цIерахча колхоза партийни организаце чIоагIа теркам тIабохийт коммунисташка, берригача колхозхошка политически экономически дешар Iомадайтара. Цудухьа дика лел цу боахамера гIулакхаш а: хьайбай продуктивностьи ялатий хьувкъами лакхлуш доагIа, балхашта механизаци яреи гIулакхаш кхетамца леладареи чотах лохбу продукци яккхарга дIабода мах.

Ше геттара дика хилар хьахьекхад юрта боахам бувцаш лектореш вIашагIйохкар санна йолча политически экономически дешара лоархIамерча форма.

Из бакъдеш дола масал да «Червленский» колхозерча нов. Артемова кулгалдеча лекторе болх. Нов. Артемова лекторий лелаю № 2 йола жа ферма хьалха тIехьаюсаш яр, доал дара кхетам, говзал тоъацар жа леладераштa. Жа леладерий дешар дика вIаштIехьдаьккхар нов. Артемова. Лекторе занятешка политически дешаш Iомадаь ца Iеш, иштта зоотехнически ветеринареи дешаш а Iомадора. Цунах баьнна пайда ер ба: укх шера хIара 100 жийна тIехьа 103 Iаьхар кхебаьб ферма коллективо, геттара кIезигденнад довш дIакъеста жа. Коммунистически къахьегама ударникаш хиннаб ферма коллективе. Укх темаех занятеш хиннай укх шера: «Жа леладеча къахьегама овсарле лакхъергйола наькъаш», «Жена искусственни осеменени яри жа дебадара а цар фу тоадара а бола цун лоархIами». Корта бола къамаьлаш а деш чакхъьяннача занятеша жа леладерашта новкъостал дир жерчашта дика осеменени е, царна гIулакх делга а уж Iалащделга а дика вIаштIехьдаккха.

Партийни дешара сетерча коммунистийни парте боацарийни дешаро новкъостал ду хьалха латта опыт дIайоаржаяра. Дика аьттув боал жа леладеча къахьегама хьалха латта методаш дIайоаржаяра. Из я цIи хезача жаIун нов. Эсмухамбетова, «Коминтерн» яхача колхозерча Павлюченкой, Ленина цIерахча колхозерча Атюгеева опыт — вIашагIтехача Iулашта гIулакх делга, Iай жа дахкийтилга, жа Iулаш базаш йоацаш леладелга, кхыдараш. Детта доахан леладеча дукхагIа юкъекхахьа яьннай механизаци, кIалтессаш докхадеш Iаьсий кхабара метод.

Теоретически дешар практически декхаращца бувзам болаш леладарах хьахиннар коммунистически къахьегама тIехьа районе баьржа болам ба. ХIанз тха районе коммунистически къахьегама коллективи ударники яха сий дола цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш 23 коллектив я, царна юкъе 808 саг чувоагIа племенной жа леладеча совхоза еррига коллектив а йолаш. ХIанзле а кхоанен пионерий цIи яьккхай 15 коллективо производстве хьалха латтача 78 болхлочои. Коммунистически къахьегама ударникаш къаьстта йоакхо еш хьалкхебу «Червленский» яхача колхозе, Каргинскаяи Червленни-Узловаяи яхача машиннаькъа станцей партийни организацеша.

Дика вIаштIехьъяьха а идейно-теоретически боарам лакха болаш а ю занятеш КПСС истори Iомадеча кружокашка. КПСС турпалера истори Iомадеча дукхачар шоай керттера уйла тIайохийт Октябрьски революци хинначул тIехьагIарча шераштa, къаьстта а тIом сецачул тIехьагIарча шераштa. ХIанзарча заман уйла йоаллаш КПСС XXII-ча съездо хьалхашка оттадаь сийлахь-доккхий декхараш чулоацаш да ладувгIараштa пропагандисташа дувцараш, цар ю беседаш.

Харц хургдар, нагахьа санна занятеш массайолча семинарашка, кружокашка, школашка дика вIаштIехьъяьха а идейнотеоретически боарам лакха болаш а лел аьлча. «Красный пахарь» яхача колхоза юххьанцарча экономически школашка занятеш ца еш, тIехьайоахаш моттигаш хиннай, хIаьта партокома секретарь вола нов. Голышев школашка занятеш хул е хилац а ца ховш ваьгIав. Занятеш хан-ханнахьа хинняц М. Горьке цIерахча колхоза парторганизацерча кхалнаха политграмота хьехача школашка (парторганизаце секретарь нов. Ахмедов, пропагандисташ нн. Айдабулован Толутован). Занятеш ца еш моттигаш я Кирова цIерахча колхоза юххьанцарча экономически школа (партком секретарь нов. Мосин, пропагандисташ нн. Шестипалови Пивкини).

Партийни дешара сетера болх тоабар духьа пропагандистий дешар дикагIа вIаштIехьдаккха гIерт пропагандаи агитацеи отдел. Шоай балха опыт ювцаш къамалаш ду цар семинарашка, секцешка. Пропагандисташта къамаьлаш ду производстве хьалха латтараша. ХьажкIаш хьувкъаяра хьакъехьа дийцар М. Горьке цIерахча колхоза агронома нов. Иващенкос, «Червленский» яхача колхоза комсаш лелаераша шоай декхараш кхоачашдар духьа къовсам мишта лоаттабу дийцар бригадира нов. Молодченковас. Пайдане къамаьл дар социалистически декхараш кхоачашдара колхозхой къахьегам вIаштIехьбаккхара опытах лаьца Ленина цIерахча колхоза председателa нов. Малыхина даьр.

Дийна, дегах боалла хьоаса санна занятешта юкъе ух парте XXII-ча съездеи КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи исторически решенеш. Цо лакхбу политически дешара лоархIам, дика пайда лу боахама гIулакхаш тоадара.

Декхар сенах латт аьлча, из латт колхозий, предприятей экономически хьокхамаш лакхдара пайда дукхагIа лургболаш, пропагандистски болх кхы а лакхагIа айбарах.

П. ОЕХИН,
КПСС Шелковской райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Белорусски ССР. Могилевски области Горецки района «Советски Белоруси» яхача колхоза тракторни бригада бригадира, Социалистически Къахьегама Турпала Анна Даниловна Каливас техника лорае а балха овсарле йолаш цунах пайда эца а тIахьийхар республика механизатораш.

«Техника езаш, механизаторий цIи лакха лоаттаергйолаш кхебе беза вай кагирхой, — язду цIи хезача трактористка ший дийлача письмо тIа. Машина тIа хайна хIара механизатор дика да санна цунга хьожаш хила веза. Къахьегамхошта ялат кхедар чIоагIа дика гIулакх да, хIана аьлча, вайга дукха ялат хиннадецаре космически кемаш, космически полеташ хургьяцар.

Ялат дIадувраш, дукхагIа ялат даккхаI. Лаьттана, машинашта дика теркам тIабохийташ дай хургда вай».

Белорусски механизаторашa шерра хьаллаьцад А. Д. Каливас доладаь гIулакх.

Сурта тIа: А. Д. Калива колхозни библиотеке.

Н. Желудовича сурт.
ТАСС фотохроника.

ДIадув фу дикагIа хилийтара духьа Целинни крае эггара хьалха Iай ялат дIаде болабеннаб.

ЗIамигача участкашка цу тайпара опыташ увттаяьяр Кустанайски областной юртбоахама станце. Цу гIулакхо дика хьокхамаш делар: Iай дIадийначa ялата цхьан канах 150 грамм ялат даьлар.

Укх шера Iай дIадувча кIиво берца, гречиха, мукха, лена, гороха, бобаша 200 гектар лаьтта дIалоацаргда.

Сурта тIа: Кустанайски областной юртбоахама станце кхашка Iай ялат дIадувш боахк.

В. Давыдова сурт.
ТАСС фотохроника.

дукккхача боахамашка деттача доахана ча тел кийчданза а долаш. Цхьайолча фермашка дийнахьара распорядок лелаяц, доахан кхабара рационаш оттаяь яле а, доахан кхоаб шоашта дага дех-дехача хана.

Грозненски района «Новый быт» яхача колхозе дахка доахан во кхоаб. Барда кхухь ханаш юкъе а йолийташ, ча каг яьккха а кийчдаь а телац. Укх шера 11 бетта цу боахаме цхьан Iатта лаьрхIа йоаккха шура соахка цу ханачул 150 килограмм лохъеннай. Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозе а (директор Божко, керттера зоотехник Якаев) кхы дикагIа латтац гIулакхаш. Iан тIехь дезаргда яхаш бIарччача ахкана доахан кхаьбад цига кхоачам хиллал доакъар а ца луш. ХIаьта цунах хиннар ер да: 1962 шера 11 бетта 1961 шера цу ханналца яьккхачул 8 процент кIезигагIа яьккхай шура, хIаьта цхьан Iатта лаьрхIа йоаккха шура 164 килограмм лохъяьй.

Йоаккхаш йола шура кIезигьялар бахьан долаш дукккхача колхозашкеи совхозашкеи хIара денна кийчъеш йола шура чIоаггIа кIезигагIа кийчъю.

Дукккхача колхозашкеи совхозашкеи дукха доахан да Iаьхар диса, из бахьан долаш республике дулхи шуреи яккхара торонаш чIоаггIа лохъеннай.

ДIадаккха деза иштта боахама доал ца деш хилар, доахан дикагIа кхаба деза, хIара ферме дийнахьара распорядок, доахан кхабара дийнахь-бус йоагIа рацион оттае а чакхъяха а еза, доахангара йоаккха шура лакхъяра тIехь, шура луш дола доахан дебадара юкъера кхоачамбоацараш дIадахара тIехь отделене ферма, хIара болхлочун, специалистий бехктокхам лакхбе беза.

Дулх даккхареи кийчдареи гIулакх кIезиг-дукха дикагIа латт вайцига. 10-гIа декабрь тIакхоачаш дулх кийчдара план кхоачашъяьй. Цхьабакъда, КПСС XXII-ча съездои ЦК мартовски Пленумои оттадаьча декхарашка диллача дулх даккхара гIулакх вIалла а кхоачамбоацаш латт. Цу даькъе керттера бахьан да хьакхарч ебае йоаггIача тайпара ебаеш ца хилар. Укх шера 11 бетта колхозашеи совхозашеи тоа а ялийта паччахьалкхенна дIаеннай 58,5 эзар хьакха е оахача лаьтта шин гектара лоархIаш 0,3 хьакха. Хьакхарч кхабара гIулакх цIенхаштта во латт Сунженскии Урус-Мартани санна йолча а кхыча а районашка. Сунженски района юрта боахама къахьегамхоша 1962 шера оахача лаьттан хIара шин гектара цхьацца хьакха йолаш ерригача районе хьакхарч хьалкхее а йорстае а декхар тIаийцадар. 23,8 эзар хьакха дIаяла езаш яр район, хIаьта укх шера 11 бетта цо хьал а кхеяь дIаеннар 8,8 эзар хьакха мара яц е оахача лаьттан шин гектара лаьрхIача 0,36 хьакха. Цу лоархIамаша хьагойт шера тIаийца декхараш кхоачашдерг ца хилар.

ХIана дац уж кхоачаш? Уж кхоачаш ца дар бахьан да территориальни управлене а районa партийни организацеша а уж декхараш кхоачашдара тIабербзабаь организаторскии массово-политически болх ца байтар.

План кхоачаш еш ца хиларал совгIа 1961-ча шерарчул кIезигагIа дулх даьккхад Урус-Мартана, Шаьла, МагIалбика, Ножай-Юрта, Первомайски районий совхозашкеи колхозашкеи.

Дулх дукхагIа даккхара даькъе из тайпа этта хьал дIахо ла йиш йолаш дац.

Коа тIара оалхазараш дебаде дика хьалаш да республике, цхьабакъда, хIанз долаш долча оалхазараша кхоачамбергбац 1963 шера гулде лаьрхIа фуаш гулде а дулх даккха а.

Коа тIара оалхазараш леладе шоай йолча йоккхача торонех во пайда эц боахамашка. Масала, «Джалка» яхача совхозе я цхьан ханна 30 эзар яхка котам лелае йиш йолаш яь йоккха специализированни коа тIарча оалхазарий ферма. ХIаьта цига 20 эзар котам мара яц, царех дукхагIъяраш дика а яц. Механизированни кийчъяьча котама бунех во пайда эц. Соахка гулдаьчарел хIама ца эшшаш шозза кIезигагIа гулдаьд фуаш, хIаьта фуаш гулдара шера йоагIа план 23 процент мара кхоачашъяьяц. Коа тIарча оалхазарий бунех эца беззача тайпара пайда эцаргболаш дола гIулакхаш хIанз а вIаштIехьдаьхадац совхоза кулгалхоша.

Укх шера парте обкома бюроси республика Министрий Советои тIаийцар дулхи шуреи дукхагIа яккхара а кийчъяра а, хьакъехьара декхараш кхоачашдара чакхъяха еза хьдда йола мероприятеш. Партийни организацеша, производственни управленеша, юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерства, «Скотооткорм» треста, совнархоза кхачан промышленноста управлене декхар да колхозий, совхозий, хьайбай боахама берригача болхлой теркам уж тIаийца мероприятеш кхоачашъяра тIабахийта, деттача доаханеи хьакхарчийи гIулакх къаьстта тоадара дукхагIа уйла а еш.

1963 шера вай декхар да 124 эзар хьакха тоаялийта кийчъе, укх шера 4 кварталеи 1963 шера хьалхарча кварталеи 30 эзар духьашха яхка хьакха къоастае а аьрхIе хилийта а. Цхьабакъда, тIаийца решенеш майоаггIара кхоачашъяц.

Юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство, производственни управленеш декхарийла я парте обкомои республика Министрий Советои могаяь мероприятеш кхоачашъяра мел ца болийташ хадданза тIахьожам лоаттабе. Къаьстта теркам тIабахийта беза нана а духьашха яхка а хьакхарч къоастаяраи уж аьрхIе хилийтараи. Хьакхарч аьрхIе йигара гIулакх чакхдаккха деза 1963 шера январьи февральи беттаел тIехьа ца доалийташ.

Дувцанза даргдац юрта боахама продукцега дIабода мах лохбареи къахьегама овсарле лакхъяреи дешаш. Укх шера 9 бетта совхозаша баьча балхий итогаша дега цатоам беш дола сурт гойт. Центнер шура яккхарга дIабода къахьегам 18 процент, хьакхарчашта дулх тIакхетарга — 16 процент, доахана дулх тIакхетарга — 26 процент лакхбеннаб. 1961-ча шера додаш хинначул дукхагIа доакъар дIадахад 1962 шера шурий цхьа центнер яккхарга, доахана дулх тIакхетарга. Н. С. Хрущева хьехамех пайда а эцаш, вай декхарийла да хьайбай боахаме беча кхоачамбоацача балха, хьайбай продуктивность лохъяра, дулх, шура, кхыйола продукташ яхарга дIабода мах лакха латтара бахьанаш гучадаха а, хьайбашкара йоаккха продукци дукха а дукхагIа йоаккхаргйола а царга дIабода мах лохбергбола а практически гIулакхаш оттадеи чакхдахеи.

Укх шера цхьабола болх баьб лоаман даьгIенаш караерзаеш. Цхьабакъда, белгалдаккха дезаш да вай хIанз а цу даьгIенех дукха дувца а дувцаш, пайда кIезига эцаш хилар. Республика юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство, унахцIено лораяреи культураи министерствaш, потребительски кооперaци декхарийла я производственни управленешца цхьана укх гаргарча хана лоаман даьгIенаш караерзаяра, хьайбай боахама болхлошта кхоачам бергбола чуIеча моттига, вахара, культурни хьалаш хилийтара де дезараш оттаде.

Шу йистедалалехьа дIаяла еза 9,1 эзар тонн шуреи 640 эзар фуъи. Производственни управленеш, парте райкомаш, райисполкомаш боахама кулгалхой декхарийла ба хIара боахаме, отделене, бригаде, ферме хьайбай продукташ кийчъе шера йоагIа планаш кхоачашъяра гIулакх миша латта хьажа а хIара колхозои совхозои дулх, шура, фуаш дIадалара планаш кхоачашъяра шоай мел йолча торонехи кхоачамехи цар пайда эцаргбола гIулакх оттаде а.

ХIанз керттердар да хьайбаш дика Iангара дахар, цар продуктивность лакхъяр, доакъарий кхомбари уж дика лорадари, цхьаккха хьайба а коа тIара оалхазар а ца далийтар. Из декхар вайга кхоачашдулургда хьайбай боахаме дика хьалаш а хулийте, юрта боахама из дакъа дегIадоаладара бехктокхам лакх а бойя.

Н. С. Хрущева записка Iома а деш производственни управленеш декхарийла я балха итогаш ях ца Iеш, специалистащца, болхлошца, колхозхошца цхьана хIара колхозеи совхозеи экономикана кIоаргга тохкам бе, къахьегама единицах лаьрхIа натурах а ахчанца лоархIам беш а мел продукци яьккхай ховргдолаш еррига культураш хьувкъара зем баккха.

Къаьстта терко еш оттае еза 1963 шерара планаш. Плана тIа белгалъяха еза еррига йолаш йола торонаш. Планаш хила еза мел а малагIа а ялат, технически культураш, хьайбай продукташ боахаме йоахаргья, царех товарни мел хургья, колхозеи совхозеи производство шеръяра эша малагIа накопленеш хургья хойташ.

Из болх толамца чакхбаккхара цу балха юкъе хьинаре дакъа лаца деза юрта боахама берригача специалисташа, производственни управленей хьалхле лелаеча болхлоша, колхозаштеи совхозаштеи новкъостал де деза цар. Из болх къаьстта дика бе беза керда яхкаьча колхозашкеи совхозашкеи, цу балха юкъеоза беза дукха колхозхой, совхозий болхлой, бригадий, фермай, отделеней кулгалхой. Колхозаши совхозаши тIехьаюсаш хилара бахьанаш довзилгеи цар экономика лакхъяра гIулакхаш чакхдоахилгеи компани а йоацаш, хадданза, хIара денна, уйла тIайохийташ бу болх а хинна дIаотта деза.

Цудухьа юрта боахама берригa болхлой, эггара хьалхарча аргIанна производственни управленеш декхарийла я из болх цIенхаштта каралаца а бехктокхаме хета а. Даь карагIдаьнначоа юкъе толашагIа дар дувца деза колхозхой, совхозий болхлой, бригадай, фермай, отделеней собранешка.

Ялат дукхагIа даккхара декхараш кхоачашдеш вай мелъялийта йиш яц юрта боахама кхыча, боккха лоархIам болча дешай еш йола терко а.

Вай дукхагIа яккха еза шекара свекла, гидуаргий ганараш, уж культураш, дукхагIа хьувкъийтара къаьстта теркам тIа а бохийташ, иштта дукхагIа теркам тIабахийта беза сомий, комсий, баьца комарий бешамаш шеръяра а дегIайоалаяра а.

Ф. ЮРЧЕНКО,
КПСС обкома юрта боахама отдела заведующи.

Доазол дехьара

Эхь дайна решени

ВАШИНГТОН. **ТАСС-а корреспондента В. Вашедченкос** хоам бу: федеральни судо соцам баьб Маккарэна эхь дайнача законо яххача тайпара регистраци яйта ца тигарах США Коммунистически парти «бехке» е аьнна. Маккарэна законага хьежжа судо оттаяь регистраци яра ха чакхъяьнначул а компарти бехке еш дош суде дIачуденна ди дIадаьнначул а тIехьагIа дIадахача цхьайттa денах хIара ди къаьстта «уголовни бехк» бе боагIаш лоархI.

ШийттазлагIа бехк бу компартена шийн членийн, кулгалхой списокаши финансови отчетностьи цо юстице министерствага дIаяла ца тигарца дувзаденна.

Цу акхача а законах доацача а бехкех США Компартена суд яьй федеральни судо хIара бехках 10 эзар доллар, деррига а хьавIашагIа техача 120 эзар доллар гIод даккха аьнна.

Чакхъяьннай ВIашагIкхийттача Штатий исторе чухь эггара эхь доацашагIа йолча судебни процессех цаI. Шоай политически уйлаш хилара, шоай политически уйлашка хьежжа политически балха юкъе дакъа лацара йолча американски бокъонашта еш йола суд хилар цунах.

США Компартена яьча судебни процессо тешшаме хьахьекхар, мехка конституце хьакхайкаяь элементарни граждански бокъонаш ВIашагIкхийттача Штаташка бIехагIча тайпара телхаеш хилар.

„ДIахо а лоаттабергба оаха къовсам"

ЭЛИЗАБЕТ ФЛИННАЦА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Нью-Йоркера московски радио корреспондент вIашагIкхийтар ВIашагIкхийттача Штатий Коммунистически парте гIоръяьнна йолча деятельницаца Элизабет Флиннаца. Цо укх тайпара заявлени йир цунга:

— Тамашийна хIама хиннад Вашингтоне. Американски исторе чухь духхьашха суда хьалхашка эттай политически парти. Из чIоагIа цIенхашттара гIулакх да, нагахьа санна юстице министерства болхлошеи правительстве балха болча кхыча юристашеи, боккъалдар аьлча, из бакъде ца туге а. Цар яхаргда «чурча кхерамзлен хьакъехьара закон» аьле цIи йоаккхаш, Маккарэна закон аьнна цIи хиларах довзаш долча законага хьежжа коммунистически парте шийна регистраци яйта ца тигар мара кхы хIама дац.

Цхьабакъда, со дог тийша я из духхьал моттийта дувца хабар мара доацилга американски коммунистий массанахьарча а доттагIаша дика кхетадеш хиларах. «Подрывной болх» оалаш болча балхаца дакъа лоацаш ше хилар парте ше дIакхайкадара нийсса хургдар, нагахьа санна цу законага хьежжа шийна регистраци яйта коммунистически парти раьза хилча.

— ВIашагIкхийттача Штатий Коммунистически парте,— йоах дIахо Элизабет Флинна, — харц дац цо шийна регистраци яйта ца хилар. Цхьабакъда, парте харц ду из тайпа регистраци елга цунгара дIадеха правительства бокъо хилар. Парте лерхI, из регистраци е декхарийла еш долча Маккарэна законо американски конституции бокъонех йола билльи телхаеш хилар.

Коммунистически партена процесс оттаяьча хана судо доагIача тайпара къоастаданзар дош, йоах Элизабет Флинна. Маккарэна законага хьежжа «Регистраци яйтайолий коммунистически парте?» яхача лоадама доацача хаттара мара жоп дала дезаш бацар присяжнеш. Жоп ак аьнна луш хилча, автоматически беш бар бехк. Хила а хилар из иштта, жоп ак аьнна делар, коммунистически парти бехке яьй. ХIанз, йоах Элизабет Флинна, кхы а чIоагIагIа тIатаIаргда Iаьдал коммунистически партенеи цун членаштеи меттел, мехкарча дерригача демократически низашта а.

Гес Холл а Бенджамин Дэвис а юкъе волаш бола Коммунистически парте 14 деятель, йоах Элизабет Флинна, Маккарэна законага хьежжа уголовни следстви еш ба хIанз. Цхьабакъда, американски коммунисташа дIахо а лоаттабергба шоай къовсам ВIашагIкхийттача Штатий лакхехьарча суде шоай партена духьала яьча приговора духьала.

— Бокъонца берригача американций бокъонаш цхьатарра чакхъяхара, — йоах Элизабет Флинна, — дIадаккха деза Маккарэна закон, Вашингтоне хиннар санна йола судебни процессаш хила йиш хургйоацаш дола хIама де деза.

— Цхьатаррарча бокъонаштеи машараи тIехьара халкъа болам дегIа а ух, чIоагI а лу ВIашагIкхийттача Штаташка,— йоах Элизабет Флинна тIеххьара ше къамаьл даь йоалаш. — Тхо, коммунисташ, оахош хьалаьца никъ чакхбаргхиларах дог тийша да, пессимизм дег чу йоагIаш дац тхо. Американски халкъаи тхоай кхоаненнеи юхьдуххьал бIарахьажара кхоачам хиллал низ болаш да тхо.

Автотракторни прицепаш еча Челябински заводе кастта 120 тонн дозал айдеча прицепа балхага хьожаш тохкам бе болалургба. Электростанцеш хьалъеча трансформатораши, йоккха оборудовании, кхыйола йоккхий хIамаши дIакхахьа лаьрхIа я уж прицепаш.

ТIехьашкахьеи хьалхашкахьеи ши тележка, хIаьта мухь тIабуллача площадка рамеи я прицепа. Цун йIоахал 22 метр я. Рессорни подвеска йолаш 24 чарх йола прицеп тягачо е тракторо лелаеш я, хIаьта чархий управлени тягачагара я.

Сурта тIа: шоана гу 120 тонн дозал айдеча прицепа хьалхарча тележка оборудованена монтаж ю юххера балхаш.

В. Георгиева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДIАХО КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ ВА МАНОЛИС ГЛЕЗОС

АФИНЫ. (ТАСС). 1961 шера хиннача парламентски хоржамашка хержа хиннаволлашехьа а парламентера шийн моттиг хьалаца йиш йолаш вац Греце къаман турпал Манолис Глезос. Глезос политически бокъонех воаккхаш судо яь решени ца хувцаш йитай Iаьдало, набахтара из араваьнна воллашехьа а.

Цхьабакъда, политически болх бутартбац къонахчал долаш волча гречески халкъа воIо. Из хержав Единий демократически аьрдехьарча парте (ЭДА) исполкома членалла, хIаьта шийн декхараш кхоачашде дIа а волавеннав.

«Неа» яхача газетага ше яьча заявлене тIа гречески халкъ тIахьийхар Глезоса политически гIулакхашта лийца, 18—19 шера набахтенашка Iазап озаш боахка эзар совгIа бола нах мукъахецара тIехьа кхы а чIоагIагIа къовсам лоаттабара.

Керда „дов"

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс яхача агентства беча хоамах, Конго тIема мисси яхийта лаьрхIад президента Кеннеде, «цу мехкарча ООН-а герзащцарча низашта эшар сихха фуд хар а цу районе чIоагIлуш латтача кхерамерча кхохкамах лоархIалургдолаш уж дий хьажар а духьа».

ГIулакхех сакхийнача наха хьакхайкадаьд, яхаш хоам бу КП, «нагахьа санна кризис йикъенна болх хуле» герзащцара американски низаш Конго дахийтарах долча дешага ВIашагIкхийтта Штаташ хьажа тарлуш хилар.

* * *

Цунца дувзаденна ТАСС-а комментатора Кузнецов Владимира язду:

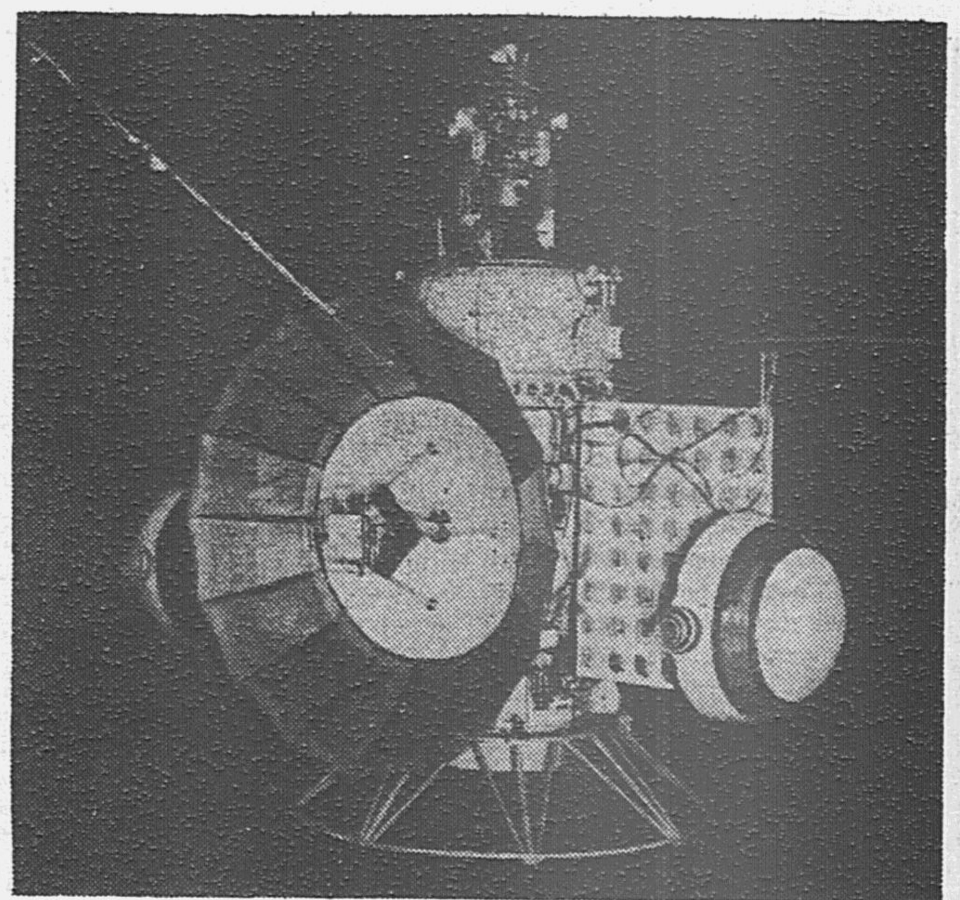
Конго бахьан долаш латтача империалистически къовсаме керда «дов» доладе лаьрхIачоа тара да американски правительства. Из тIема мисси яхийтара цо мел лоархIам бу ха йиш я комиссена юкъебоагIараш лакхерча чинах бола эпсараш хиларах а цунна керте латтар генерал-лейтенант Л. Трумэн хиларах а.

Конго тIема мисси яхийтар цу мехка «герзащцара американски низаш дахийта» безам хиларца гуччахьа дувз хIанз американски кепа йоазоно.

Нагахьа санна хIанзалца американски империалисташ шоай гIулакхаш ООН-а байраккхаца къайлакхахьа гIерташ хиннабале хIанз цар безам ба, гучох, Конгора ООН-а операцеш юкъарчал доаццаш йолча шийн акцеща дIакхоачашъе.

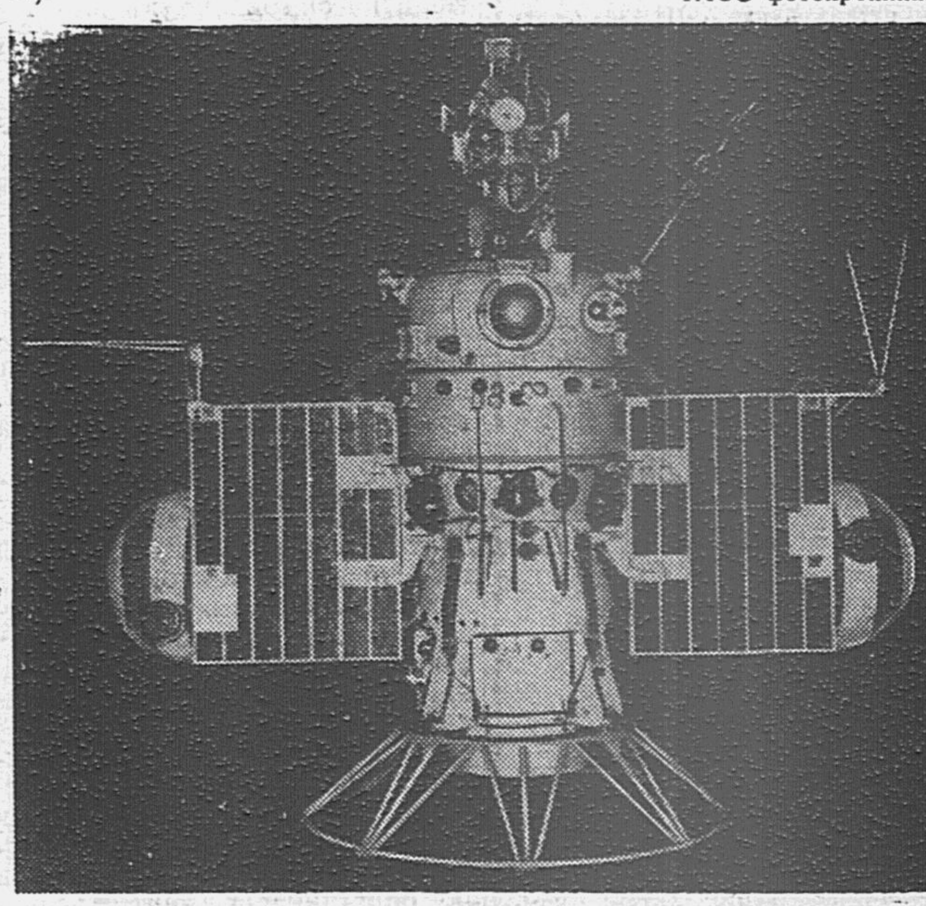
Американски правительства керда яьча решене къаьгга хьадувц, Катангах — Африка цу «дошоча пхон» проблемах йола «американски» решени дIахьоарчаяр духьа тIема низаща гуччахьа Конго чурча гIулакхашта юкъегIортара уйла еш США доал ду гIозараш хилар.

Официальни хоамашка диллача, тIема миссе кийчъеш йола выводаши рекомендацеши «ООН-а новкъостал дара гIулакхаши хьисапаши белгалдара новкъостал де дезаш» я. Цхьабакъда, къаьгга гуш да, из бахьан а даьккха Конгора американски лоархIам дIахо чIоагIбергбола наькъаш а цу тайппара «Iомаде» гIертаргйолаш американски комисси хилар.

Укх шера 1-ча ноябре Марсагахьа урагIъяхийта «Марс-1» яха планеташта юкъера станци (оагIоцара тIахьежача).

ТАСС фотохроника.

1-ча ноябре Марс яхача планетагахьа урагIъяхийта «Марс-1» яха планеташта юкъера станци.

ТАСС фотохроника.

ПИОНЕРИЙ ДИКА ГIУЛАКХАШ

Сакъердаме дIахьо шоай вахар Наьсарен района Пхьилекъонгий-Юртарча юххьерча школа пионераша. Царна хов деша, къахьега, сакъердаме салаIа.

Дружина юкъе дикагIчарех лоархI йиълагIча классера отряд. Укх шера цар заданел совгIа хьалкхеяьй тутови шелкопряд. Цунах деннача ахчах пионераша ийцай шашкаш, шахматаш, книжкаш. Боккха кхетама болх бу цар шоай зIамагIа болча новкъосташца-октябряташца. ХIара денна беседа еш, керда хIамаш дувцаш хул уж юххьанцарча классашка.

Геттара дукха деза зIамигача ленинцашта книжкаш. Дукха ха йоаццаш цар ладийгIар космонавтех лаьца пионервожате даьча къамаьлага. «Тхо а кхувргда уж санна», — аьлар пионераша цхьатарра.

Хала хет пионерашта шоай ханара бер ца дешаш дисача а. Каст-каста наIарга ухар уж шоашта лоаллаха бахача наха. Деша ахийтацар дас-нанас Пугоева Лемка, Альтемирова Рая, Акиева Лида. Цар дувцар школера керда хоамаш, шоаш мишта деш, кхыдола хIамаш. ХIанз уж еррига йиIигаш деша ух.

Иштта бах цу юртарча юххьерча школа пионераш.

В. МАЛЬКОВА,
ВЛКСМ Наьсарен райкома инструктор.

ХIара дезалца бувзам лоаттабу

Цхьа шу мара дац тха КПСС райкоме штате йоаца кхалнаьха отдел вIашагIъелла. Цхьабакъда, цу лоаццача хана дикка болх баьб цо. Кхалнаха юкъе кхетама болх лелабу, дIаяхача заман законех баха Iомабеннараш бехктокхаме увз.

Дуккхача наха новкъостал ду тхона. Ерригача станице тхона ца бовзаш дукха дезал бац. ХIара цIагIа хиннад тхо. Уж мишта бах, цар вахара хьал дайзад. Цхьабола советски законаш телхадераш гучабаьхаб, судага гIолла уж бехктокхаме ээаб.

Ший шиъ сесаг йоллашехьа а из гIулакх райкоме хьа ца хайташ дукха лийлар коммунист Бахарчиев СаIид-Сулейм. Цар цIагIа хилар тхо цхьан дийнахьа. Из са веший йоI я, йоахар цо зIамагIа йолча сесагах. Бакъда, тхона гучадьлар цо советски законаш телхаделга, из партех лечкъилга. Юххера а партера дIа а ваьккха, чувалла суд йир цунна.

Иштта моттиг нийсъелар тхона Алхасте а. Хоза, керда хьалдаьча цIеношка вахар Адаев Муса ший зIамагIа йолча сесагаца Ильясова Маремаца. ЙоккхагIа йола сесаг ший диъ бераца коа хьалдаьча, котамий бу санна долча цIагIа яхар. Шийла яр цу чу. Бераш цамогаш хулар. Царгахьа дIахьажацар Муса. Шозза-кхозза шийна оаха даь хьехар дIаэцанзар шин сесага маро. Къиза вар из йоккхагIа йолча сесагаца. Хьо латкъе, аз дийна ютаргьяц хьо, яхаш кхерайора. Тхона ла маганзар цу наькъ тIара ваьннача къонахчо леладер. Цунна суд а яйта, берий нана из ваьхача цIагIа Iохоайир оаха, зIамагIъяр землянка чу яхийтар. ЦIаккха а бIаргакIалхара балийтац оаха уж дезал.

Нагахь санна тхо цар цIагIа хиннадецаре из гIулакх тхона довзаргдацар, ховргдацар тхона тхоай новкъоста вахар миштад. Тхона гучадаьннад хIара цIагIа ахара метод дика йолга, цо кхоачамбоацараш сихагIа дIадаха новкъостал делга. Цхьан кхалнаьха отдело бац из болх. Тхона новкъостал деш я юрташкара актив.

Дуккха масалаш доаладе мегаргдар цу хьакъехьа лаьца. Бакъда, нах чубехкарахи кхерам тIалоаттабарахи хIама хилац. Мамогга кхетама болх бе беза наха юкъе. Оаха из оагIув мела лелаяц. ХIара собране, совещане, кино нах гулбеннача къамаьл ду оаха къахьегамхошца кхалнаьха бокъонех лаьца. Каст-каста газета тIа доаккх оаха из дош, общественни судашка хул тхо.

М. ОГНЕВА,
КПСС Сунженски райкома штате йоацача кхалнаьха отдела заведующи.

Общественносто дакъа лоацаш

Заводской районерча № 3 йолча библиотека коллективо шийн общественни активаца цхьана доккхий декхараш тIаийцад. Царех дар: КПСС исторически XXII съезда решенешта пропаганда яр, болх вахарца, коммунизм хьалъяра хоадамболлаш долча дешашца бувзаш бар, дикагIа барий опыт йоаржаяр, коммунистически къахьегама бригадашца бувзам лоаттабар, дIа-юха кхухьаш йола библиотекаш вIаштIехьъяхар, хIара дезалга, хIара болх беш волча сагага книжка дIакхачийтар.

Библиотеко Iалашъеш я II эзар саг вахаш йола микрорайон, 2750 дезал ба цига. Цхьаккха а дезал бац библиотеке ухаш дезалхо воацаш. ХIара дезалга книжка дIакхачийтара болх вIаштIехьбаькхаб библиотеко, общественни актив шерра юкъеозаш.

Общественникий новкъосталща предприятешкеи общежитешкеи вIаштIехьъяьккхай 4 дIа-юха кхухьа библиотечка.

Библиотеке вIаштIехьдаькхад дешархоша книжкаш шоаш, тархеш тIа дIа тIа а ухаш, хержаргдола гIулакх. ДикагIа дола книжкаш нахага дукхагIа дешийтара духьа хIара раздела юкъе къаьст-къаьстача тархеш тIа яьй кердача а сакъердамерча а книжкай выставкаш. «Политически литература» яха раздел йолча тархеш тIа кийчъяьй «КПСС XXII съезда материалаш Iомаечарна», «В. И. Ленин—коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсама байракх», «Дунен тIарча мехкашка», иштта кхыйола выставкаш.

Хоза вIаштIехьдаьккхад «Нохчий-ГIалгIай меттала дола литература», «Исторически романаш», «Даьштеи ноаноштеи дезал кхетабарах бола хьехам», «Хьона, дукха веза поэт», яха иштта кхыйола а тархеш.

Книжкаш дешараш дикагIа Iалашбе торо хулийт обонементе книжкаш дешараш шин группах бийкъа хиларо. Цхьан группах ба болхлойи дешаш бола кагирхойи, шоллагIча группах ба цIен-ноанойи пенсионераши.

ХIара группа деша книжкаш могаду книжкаш дешарий хьашташкеи дешара боарамгеи хьежжа.

Книжкаш дешарий теркам дика тIаозаш гIулакх да тематически сайренаш яр. Общественно-политически литература пропаганда яра оаха укх тайпарча темах сайренаш яьй: «Советски кхалсаг—коммунизм хьалъер». Ши сайре яьй «Фу хьаэца деза, фу Iодилла дезь коммунизме водаш» яхача темах. Дика чакхъяьлар уж коммунизм хьалъеча моральни кодексах йола сайренаш. Уж сайренаш оаха йир предприятешка, кагирхой болча крекинг-заводеи нефтемаслозаводеи общежитешка, «Грозненский рабочий» газетеи 11 августа цIерахчеи типографешка. Сайренашка дакъа лаьцар цу предприятей дикагIа болча болхлоша, коммунистически къахьегама ударникаша.

Книжкаш дешаращца массово-кхетама болх дика вIаштIехьбаккхарах дукхагIа хулаш латт общественно-политически, технически, кхыча темаех дола книжкаш дешараш.

Къаьстта белгалдаккха безам ба са общественни активисташа тхоай коллектива деча новкъосталах. Цу тайпара активист ткъаьи итт гаргга ва тха. Цар новкъостал ду библиотека балхах дола тайп-тайпара чоалханера дешаш къестаде, книжкаш дешаращца беседаш еча, деша книжкаш къестадеча, иштта дуккха кхыдолча балхашта. Актива новкъосталца вIаштIехьдаьннад библиотека крекинг-завода, нефтемаслозавода, «Кавэлектромонтаж» яхача треста СМУ болхлощца бувзамаш дувза, дIа-юха кхухьаш йола библиотекаш вIаштIехьъяха, книжкаш дувцача, беседаш еча дакъа лацара болхлой тIаоза.

Актива новкъосталца вIаштIехьдаьннад тха «ТIехдика болх беш йола библиотека» яха цIи яккха.

Верригаш виъ саг мара вац тха библиотека штате. Цхьабакъда, уж берригаш а специальни образовани йолаш а 10—15 шу балха стаж йолаш а ба.

Тха хIара болхло балха дисциплина дика йолаш, махулла балха говзал совъяккха гIерташ, болх тоабара хьакъехьара пайданера предложенеш балха юкъекхувлаш ва. Цхьабараш заочни институташка дешаш ба. ШоллагIбараш марксизми-ленинизми Iомаеш ба.

Хадданза терко ю тха коллективо мехка чурча а арахьарча а политиках дола литература (книжкаш, журналаш, газеташ) дуккхача нахага дIакхачийтара. ХIанз укх сахьате библиотека болхлоша дика йоакхо ю, КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалашта пропаганда яра.

М. Н. САВЧЕНКО,
Заводской районерча № 3 йолча библиотека заведующи.

ЛАКХЛУ МЕХАНИЗАТОРИЙ КХЕТАМ

«Гудермесский» яхача совхоза 3-ча отделене парторганизаце конкретни экономика кружоке дика дакъа лоацаш ба коммунисташ а парте боаца механизатораш-активисташ а. Даиман болх беш я кружок. Тайп-тайпара йолча темаех 4 заняти хиннай кружоке. Iомаеш йола тема совхоза, шоай отделене балхаца бувзам болаш я. Кхашка, хьайбай боахаме нийслуча кхоачамбоацараштa чIоагIа критика ю кружоке дешачар. Дешаро лакхдаьд механизаторий балха хьинар. Социалистически яхье а баьнна хьажкIаши шекара свеклаи дIаювча кхашка моттигереи минеральнии удобренеш дIакхухь механизатораша. 20 дийнахьа 1500 эзар тонн удобрени кхашка дIайихьай.

Дика дегIабоагIа производства хьалхле лелаерий политически кхетам а. КПСС членалла кандидат волча хьехархочо С. Муслимова КПСС устав Iомаде новкъостал а деш парте кандидаташ хила кийчлуш ба нн. Дудаев, Мартужукаев, Сагаев, Шамаев.

В. КАЛАШНИКОВ,
«Гудермесский» совхоза 3-ча отделене юххьанцарча партийни организаце секретарь.

ХОЙ ШОАНА?

...Эггара дукхагIа Iоахарий ду жа романовски фух долажа да. ДукхагIа йолча хана 2—3 Iаьхар бу цар, каст-каста нийслу 4—5 Iаьхар беш йола моттигаш а, къаьстта дукхагIа Iаьхарий деча жийво цкъаза шера 6—7 а Iаьхар бу. ВСХВ хьахьокхаш хиннад 4 Iаьхар а баь шоай шурийца уж хьалкхедаь жа.

* * *

... Цхьаццаболча гиссарски фух болча устагIан дими 48 килограммага кхоачаш хул.

* * *

...Шурех йоаллача белокех казеинах зипаш ду.

А. БУЛАНКИН.

ДикагIбараш — Москве

Укх деношка Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен иллеи халхареи ансамблера виъ саг вахав Москве эстрада артистий Ерригсоюзни конкурсе кхоалагIча туре дакъа лаца. Цу группаца ба солистилли оалаш вола нов. М. Барахоев, халхара группа солисташ З. Сардалован (республика заслуженни артистка), Енуркаеви, Ш. Эдилсултанови.

Лакхехьа бийца ансамбле артисташ ба Ростове хиннача эстрадни конкурса шоллагIча тура жюре соцамца шоай говзал хьокха Москве бахийта оттабьраш.

А. ДОБРУШКЕС,
Нохч-ГIалгIай ансамбла художественни кулгалхо.

КЕРДА КНИЖКАШ

Укх деношка Нохч-ГIалгIай книжни издательства кепа а теха арахийцад гIалгIай кицаш тIадола сборник. Сборника юкъедахад къахьегамхоех, цар вахарах, наьха социальни хьалах, иштта кхыдола а кицаш.

Кицаш гул а даь дIаяздаьд Мальсагов Оарцхой Ахьмада.

* * *

Кепа а теха арахийцад Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института хьехархошта новкъостала лаьрхIа методически сборник «Дешархошта хьехареи кхетам балареи эффективностах», аьнна корта а болаш.

Сборника юкъеяхай РСФСР хьехархой общества отделене члений, Нохч-ГIалгIай педагогически института хьехархой, школа хьехархой статьяш а. Масала нов. С. А. Даштаянца язъяьй «Урокий эффективность лакхъялар», иштта кхыйола статьяш а.

И. ПАВЛОВ.

ЛадугIа радиога

24 декабре: 6.30 — юртбоахама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.40 — ашараш; 6.50—хоамаши радиои телевизионнии передачай программеи; 7.15 — «Гаьннарча дунений радиоволнаш» — беседа (эрсий меттала); 7.25 — ашараш; 8.10 — «Колхозни Рубановки тамашийна хIама» — передача (эрсий меттала); 8.25 — Баланчивадзе оркестраца фортепьянона лаьрхIа кхоалагIа концерт; 8.45 — «Къахьегама овсарле лакхъяр — коммунизм хьалъяра керттера гIулакх да» — беседа (гIалгIай меттала); 16.00 — радиои телевизионнии передачай программа; 16.05 — нохч-гIалгIай халкъа музыка концерт; 16.20 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.35—промышленноста болхлошта передача (гIалгIай меттала); 16.50 — культура болхлой заявкех концерт; 17.15 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.30 — «Къахьегама уйла ю нах» — очерк (эрсий меттала); 17.45 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.23 — «Из вайх хIаране гIулакх да» — передача (нохчий меттала); 18.40 — концерт оттаду Нохч-ГIалгIай АССР-а халкъа ансамбло.

УКВ: 9.00 —Л. Бетховен. ИйслагIа симфони. 10.08 — «Эрсий иллей триумф» — передача. 10.35 — «Иразах илли оал Иристона» — музыкально-литературни композици; 19.00 — «Костер» — радиопостановка; 20.30 — Нохч-гIалгIай ашарий концерт; 21.00 — «Йиш — лай чоалпа» — концерт-композици; 21.30 — С. Прокофьев. Оркестраца фортепьянона лаьрхIа кхоалагIа концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00—Передачай программа; 18.05 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала);. 18.15 — Киножурнал; 18.20 — «Халкъий доттагIалца — вай низ». Грозненски района «Староюртовский» совхозера репортаж (нохчий меттала); 18.35 — Киножурнал; 18.45 — передачай программа; 18.50 — «Юрта наьха саг» — художественни фильм; 20.15 — «Бахача наьха атомни кхерамзле» — документальни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Зовза саг».**

Долалу: 10, 13.20, 2.40, 5, 7.20, 10.

ДIаьхдаь сеанс — **«Спортивни гимнастиках хьалхле яккхар».** Долалу: 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Зовза саг».**

Долалу: 8.30, 10.50, 1.10, 3.30, 5.50, 8.10, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Сатийнача аре».**

Долалу: 9.30, 11.50, 2.10, 4.30, 6.50, 9.10.

ЗIамига зал № 3 — **«Къона шераш».**

Долалу: 9, 1.40, 8.40, 10.40, **«Лакхе тIа».** Долалу: 11.20, 4.

Гор. Грозне, Революци цIерахча проспекте, 11, кв. 17, вахаш волча **Бронников** Василий Ивановича суде деннад Воронежски областе, Острогорски районе, Гнилое юрта, яхаш йолча **Бронникова** Татьяна Ивановнайцара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне, Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, Московская улицагIа, № 75, яхача **Розанова** Мария Андреевнас суде деннад город Киеве, Боженко улицагIа, 29, квартира 5 «а» вахача **Розанов** Борис Владимировичацара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Черноречье яхача поселке, Выборгски улицагIа, № 25 йолча цIеношка, 14 квартире, вахача гражданина **Волгунов** Лев Юрьевича суде деннад город Грозне, Черноречье яхача поселке, Новосибирски улицагIа, № 4 йолча цIеношка, 4 квартире, яхача **Волгунова** Лидия Михайловнайцара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне, Заводской района хьалкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05198. Заказ № 6924.